ליקוטי תורה לשבת שובה

ולכן שבת אותיות תשב שענין שבת וענין תשובה הכל אחד דהיינו חזרת הדברים למקורן ושרשן כי הנה תשובה אינה מעבירות שבידו דוקא אלא תשובה היא להשיב נפשו שירדה מטה מטה ונתלבשה בדברים גשמיים אל מקורה ושרשה לדבקה בו ית' לבטל רצונו מפני רצון עליון ולכן ניתקנו עשרת ימי תשובה ויוהכ"פ גם לצדיקים גמורים כי זה כל האדם ועיקר התשובה הוא כמו שכתוב לך אמר לבי בקשו פני כו' פי' פנימית הלב שהלב אומר בקשו פני (ועמ"ש בד"ה כי תשמע בקול בענין חצר הפנימית ומפתחות הפנימיות) והוא בחי' תשובה עילאה מעומקא דליבא.

ליקוטי תורה דרושים לראש השנה סג, א

פי' והשבות דהיינו שישיב א"ע אל לבבו שמקודם צריך לידע מקומו ושרשו שהיה מתחלה ועכשיו סר ממנו בכדי שידע לחזור למקומו הראשון כי מי שאינו יודע מהתא ותועה בדרך אינו יודע להיכן לחזור וצריך ג"כ להכיר ולהבין מקומו שהוא עכשיובאיזה מקום הוא תועה וכשישים אל לבו זאת וימצא א"ע שלבבו פונה מן דרך הישר אל תאוות.

ליקוטי תורה פרשת אחרי

ענין התשובה הוא להשיב פנים בפנים אליו ית' כי הלא התשובה הוא לשוב ולהתקרב אליו ית' ולכאורה לא שייך לשון זה לגבי הקב"ה דכתיב ביה את השמים ואת הארץ אני מלא ולמה צריך לשוב ולהתקרב אליו ית' ובמה נתרחק. אלא הענין הוא כמשל ב' בנ"א שעומדים זה אצל זה רק שחוזרים עורף זה מזה אין לך ריחוק גדול מזה ואין קירוב אלא בהחזרת פנים אל פנים. וכך הנה כתיב וראית את אחורי ופני לא יראו שיש בחי' פנים ואחוריים למעלה. וכתיב יאר ה' פניו אליך פי' שההשפעה* תהי' בבחי' הארת פנים מפנימיות רצונו* כדכתיב ואוהב את יעקב וכתיב כי מחה אמחה כו' ולכן ההשפעה שמשפיע לו להחיותו הוא מבחי' אחוריים דהיינו כמאן דשדי בתר כתפי שנותן לשונאו שאינו נותנו ברצון* גמור רק כמי שמוכרח להשפיע ואין השפעה זו מבחי' פנימיות ועיקר רצונו. אבל לצדיק בא ההשפעה מבחי' פנימיות רצונו שנותן ברצון גמור ובהארת פנים בשמחה ובטוב לבב ברוב עוז וחדוה. ועד"ז יובן ג"כ ענין התשובה.

אגרא דכלה רמזי בראשית פד

בראשית, יצורף אי"ר תב"ש. ר"ת "אלול "ימי "רצון "תשובו "בתשובה "שלימה.

בני יששכר ריש מאמרי חודש אלול

מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מי"י: עם היות שאין מקרא יוצא מידי פשוטו עכ"ז בדרך רמז נ"ל לפרש על חדש אלול (ועי"ז יונח לנו שפיר ויפק רצון וכו') ונאמר דהנה ימי אלול הן הנה ימי רצון הימים שעלה משה להר לקבל לוחות אחרונות ונתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ומחל להם. מאז והלאה הימים האלה הם ימי רצון לעורר נפשות ישראל בתשובה וכביכול ימינו ית"ש פשוטה לקבל שבים. והנה מיום שחטא אדם הראשון נמשך אחר עה"ד טוב ורע הנה יש בכל אדם מציאת טוב ורע ועל פי הרוב הרע מתגבר ונדמה לאדם בדעתו שזה הוא הטוב. אבל בעת שמתעורר הרצון העליון לעורר נפשות ישראל לתשובה הנה מוצא האדם בדעתו את הטו"ב ומתחרט ושב על הרע וממשך אליו הרצון העליון ויקובל בתשובה שלימה: הג"ה בזה תתבונן במדרש ויקרא פ"ג א"ר ביבא כיצד אדם צריך להתוודות עיוה"כ צ"ל מודה אני וכו' כל רע שעשיתי לפניך בדרך רע הייתי עומד וכל מה שעשיתי לא אעשה עוד כמוהו יהר"מ שתמחול ותסלח ותכפר וכו' עיין שם ועמ"ש ע"ז במאמרי יום הכפורים (ע"כ הגה):וזהו הנרמז מצא אשה (כשזוכה האדם לבוא לימי אלול שמזלו אשה היינו בתולה) אזי מצא טוב. אז ידע ויבחין בין טוב כו' אזי ויפק רצון מי"י היינו הרצון העליון המתגלה בימים הדם לקבלינו

מרכז אוצר התורה

בתשוב' שלימ' ואומר לך ע"פ הנ"ל מצא אשה (כנ"ל) מצא טוב דהנה אמרז"ל מפני מה אין אות ט' בדברות ראשונות שלא יאמרו ישראל (בשבירת הלוחות) ח"ו פסקה טובה ע"כ בלוחות אחרונות שעלה משה לקבלם בימי אלול. ונתרצה הקב"ה לישראל ונכתב בלוחות למען ייט"ב לך. הנה הימים האלה מסוגלים למצוא הטוב הבן הדבר:וזה שנרמז ג"כ בתורה בצר לך (היינו כשיהיה לך צר ולא תדע להבחין בין טוב וכו' אזי ימצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים היינו ימי אלול אחרית שנה. אז יבא לך איתערותא דלעילא מן הרצון העליון ויאירו עיניך את אשר לא טוב עשית ושבת ע"ד וכו' כי ימינו פשוטה וכו':הנה כתבתי לך טעם להימים האלה שהם ימי רצון על שבהם היתה עליית משה לקבל לוחות אחרונות ונתרצה הקב"ה לישראל והנה אומר לך דהימים האלה הם בסגולה לרצון העליון מעת בריאת העולם דהנה בתשרי נברא העולם (לדעת ר"א דסוגיין כוותי') כמו שאומרים זה היום תחלת מעשיך והנה בריאת העולם היה ברצון כי אין זה ח"ו כאומן שפועל פעולתו להשלים חסרונו כי היא ית"ש שלם בתכלית השלימות רק שברא עולמו ברצון להיטיב ברואיו וזה שכתבו המקובלים בלשונם בכ"מ כשעלה ברצונו ית"ש לברוא העולם וא"כ שהתחלת הבריא' היתה בתשרי (היינו בריאת האדם. אבל התחלת העולם בכ"ה אלול) אימתי היתה עליית הרצון כביכול באלול מאז והלאה הוקבע לדורות הימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה ימי רצון ע"כ עליית משה להר לקבל לוחות אחרונות ברצון שיתרצה הקב"ה לישראל הי' ג"כ בימים ההם (ועיין מ"ש לקמן במנין השעות שישנם בחדש תרצ"ו ברצות י"י דרכי איש וכו'):ואומר לך עוד הנה ברצון הזה שעלה ברצונו ית"ש לבריאת העולם הנה ישראל עלו במחשבה בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית דהנה הבורא כל ית"ש עלה ברצונו שיברא עולם כזה שיהיו כל הפעולות והמעשים נעשים ע"י איתערותא דלתתא א"כ כביכול הי' בהכרח בראשית המחשבה הקדומה איזה ענין איתערותא כדי שיהיה אח"כ כן הנהגת כל העולמות ע"י איתערותא דלתתא כי הכל הולך אחר היסוד שהוא שורש הכל והנה איזה איתערותא הי' באפשר להיות אז והנה כביכול הספיק מחשבתן של ישראל אשר עלו במחשבה לפניו שיפעלו מצות ומע"ט זה היה מספיק לאיתערותא. זה שרמזו חז"ל נמלך בנשמותיהם של צדיקים המה היוצרום יושבי נטעים עם המלך במלאכתו. והנה הגם שלא היו ישראל עדיין במציאות ולא סיגלו עדיין מצות ומע"ט. עכ"ז הספיק לאיתערותא מחשבתן של ישראל מה שיעשו אח"כ הנה נשאר הכח הזה בימי רצון הללו באלול שאז הי' הרצון הזה בשעת בריאת העולם מאז והלאה הוקבע לדורות אפי' ח"ו אין זכות ביד ישראל רק מקבלים ע"ע לעשות כשיושעו מצרתם ועניים ומרודם הנה הש"י היודע ועד אשר ישראל במטבעם המה לחלקו ית"ש ובוחרים אותו לעבוד לבדו. רק תוקף הגלות והצרות והעוני והשעבוד מונע אותם הנה הספיק גם כעת הסיגול מה שיסגלו אח"כ כמו בשעת בריאת העולם שהי' הדבר רק ברצונו ית"ש היינו במחשבתו וידיעתו. כמ"ש הרמב"ם על הבע"ת ויעיד עליו היודע תעלומות וכו' וזה שאנחנו אומרים בנוסח תפלתינו בימי הרצון הללו השיבנו י"י אליך (מקודם) ונשובה אח"כ ויספיק כ"ז הגם שלא עשינו עדיין תשובה כשורה עדיין רק כשתעזור לנו ותשיבנו אליך אז נשובה אליך וזהו חדש ימינו כקדם (היינו כימים קדמוניות) ימי קדם היינו ימי בראשית שלא סגלו אז עדיין מצות ומע"ט וגם אפילו במציאות עדיין לא היינו עכ"ז הספיק מחשבתינו לחידוש הזמן והעולם ע"י מה שנעשה ונסגל אח"כ א"כ גם עתה עשה עמנו למען שמך חידוש הזמן לטובה ולישועה עבור הקבלה מה שאנחנו מקבלין ע"ע לשוב אליך בתשובה אחר הישועה הבן.

ליקוטי תורה פר' ראה ד"ה אני לדודי

והנה נודע שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מדות הרחמים, ולהבין זה כי למה הם ימות החול ואינם יו"ט כמו שבתות ויום טוב שבהם התגלות אלהות בחי' הארת אלהותו ית' ובפרט בעת וזמן י"ג מדות שהם הארת העליונות מאד והם מתגלים ביוהכ"פ ובודאי יש הפרש גדול בין יוה"כ ובין אלול. אך הנה יובן ע"פ משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו הוא מקבל את

כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם. ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו. ואח"כ בבואו להיכל מלכותו אין נכנסים כ"א ברשות ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה. וכך הענין עד"מ בחודש אלול יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה, כי הנה כתיב יאר ה' פניו אליך שהוא ענין הארת י"ג מדות שיהי' פנים בפנים דהיינו שיאיר גילוי פנימיות רצונו ית' למקור נש"י ע"י שיהיה עיקר פנימיות רצונו אליו ית' לדבקה בו בלב ונפש מעומקא דליבא במסירת נפש כמ"ש במ"א, והארה זו היא נמשכת מבחי' אל שהוא ראשית כל הי"ג מדות ומקורן וכללותן, וכמ"ש אל ה' ויאר לנו שהוא בחי' אור א"ס ב"ה עצמו ממש וכמ"ש כי הוי' אלהיך אש אוכלה הוא. פי' כמו למשל זיו ואור האש היוצא מן האש עצמו שבכללותו אין בו שום התחלקות בינו לזיו ואור הנמשך ממנו. כך כביכול הארת פנים המאיר לכללות ישראל הוא מבחי' אל שהוא בחי' אור א"ס ב"ה עצמו ממש (עמ"ש בביאור ע"פ וכל העם רואים את הקולות בפי' מן המצר קראתי וע' בד"ה אתם נצבים במש"ש ולכן נק' אל עליון כו' ובד"ה להבין פי' וענין י"ג מדות ובד"ה וארשתיך לי בענין לבי ובשרי ירננו אל אל חי), ולכן נק' ישראל מלשון שר אל והיו"ד מורה על התמדת הפעולה כמו ככה יעשה כו'. ופי' שבחי' אל הוא שר ומושל בקרבו (ועיין בזהר קדושים דפ"ו ע"א בראשית דף ח' ע"א ויגש ד' ר"ה ע"ב נשא קל"ב א' ובפי' הרמ"ז ר"פ שמיני), דהיינו שיש בכל נפש מישראל ניצוץ אלהות ממש המחיה נפשו האלהית ומושך בטבעו למעלה לאור באור החיים למסור נפשו אליו ית' והוא למעלה מן החכמה ודעת שבנפשו, כי על ידי החכמה והדעת לא היה משיג בחי' זו לבטל ולהפקיר א"ע מכל וכל בשבילו ית' וזהו בנים אתם להוי' אלקיכם כי ברא כרעא דאבוה הוא שנכלל ברצונו של אביו בלי שום טעם ודעת כמו בחי' רגל שבטל לגבי ראש ואין לו רצון שלו כלל. וזהו בטל רצונך מפני רצונו שבכדי שיאיר אל האדם בחי' פנימיות רצונו ית' צריך לבטל כל רצונותיו שלא יהי' לו רצון אחר כלל.

אוהב ישראל פרשת ראה ד"ה עשר תעשר

עשר תעשר וגו' שנה בשנה. ואחז"ל שנה שנה לומר שאין מעשרין מן החדש על הישן. ובהעיר לב ושום שכל. י"ל דהתורה מרמזת לנו כאן שכל גדול ונפלא בעבדות הש"י והוא דהנה כתיב תנו עוז לאלהים. ואחז"ל ישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה והיינו כי ע"י מעשה הצדיקים בעבודת הש"י ויח'. כגון בלימוד תורה לשמה וקיום מצותיו באמת. עי"ז נתרבה ונתברך השפע טובה ורחבה לכל העולמות העליונים לאדלקא כל בוצינין טבין וכל נהורין עילאין קדישין. ואז נמשך שפע ברכה והצלחה וכל מיני חסדים טובים וכל ברכאין טבין מכל העולמות הק' העליונים אל השדה חקל תפוחין קדישין. בחי' מלכותא קדישא ומשם נמשך שפע ברכה והצלחה. וכל טיבו וחדו להכנ"י דלתתא. נמצא כי מעשיהם הטובים של עם ה' בני אל חי. המה בבחי' זריעה כי ע"י זריעה הלזו של המצות ומע"ט ניתוסף ונתרבה השפע ונמשך משח רבות עילאה קדישא. מי"ג נהרות המושכין שמן אפרסמון לעולמות עליונים הק'. עד בחי' חקל תפוחין קדישין. ומשם להכנ"י לתתא. עם ה' בני אל חי. והוא ממש כמו התבואה הנזרעת בהשדה שעי"ז ניתוסף ונתרבה התבואה מאוד בהשדה. והנה בכל מצות התורה ובכל מעשה בני האדם הטובים והישרים בכל הנ"ל עיקר הדבר לדבק עצמו באמת ובתמים בהבורא ב"ה וב"ש הנכבד והנורא. ושיהיו פיו ולבו ומחשבותיו שוים בדביקות זה הגדול ולייחד ולקשר ביחודא חדא שני שמות הק'. הוי"ה אדנ"י. כנודע מסה"ק. ואז ע"י היחוד הזה נמשך כל ההשפעות טובות מיו"ד עילאה משם הוי"ה הק'. שהוא בסוד חכמה עילאה קדישא אל היו"ד תתאה משם אדנ"י הק' שהוא בסוד מלכותא קדישא חקל תפוחין קדישין. ועיקר היחוד ואתקשרותא דכולא. הוא ע"י בחי' יסוד צדיק חי עלמין. כי ע"י זו הבחי' נעשו כל היחודים דלעילא ותתא. כמ"ש בסדר הזה השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתך היינו כשתרצה לייחד יחודים ולקשר את העולמות העליונים ע"י המצות ומע"ט. השמר לך לבל תעזב את הלוי הוא בחי' יסוד צדיק חי עלמין. דהוא אתקשרותא דכולא וחיבורא דכולא ולו"י הוא מלשון לויית חן לשון חיבור והתקשרות שהוא מקשר ומייחד כל ימיך היינו כל היומין עילאין קדישין. על אדמתך אדמת

קודש. בחי' חקל תפוחין קדישין והנה נודע מספה"ק אשר בחודש אלול הוא העת והזמן אשר ישגיח האדם על דרכיו. ויפקח על מעשיו אשר פעל ועשה כל השנה כולה. ולתקן אותם בחרטה בלב ובוידוי פה. ובתשובה שלימה באמת ובתמים. מיראת ה' ומפחדו והדר גאונו ומאהבת הש"י בכל לב ונפש. ולמסור נרו"נ להש"י באמת ולקבל ע"ע באמת אשר מאז והלאה יהיה דבוק אך ביראת הש"י כל היום. וכמבואר בספה"ק. והנה י"ל טעם למה שנברר זמן זה להכשיר מעשיו היינו בחודש אלול בדוקא. י"ל טעם א' כדי שכאו"א מישראל יבוא ליום הדין הגדול והנורא כזה. בר"ה ויוה"כ טהור ונקי ומזוכך ומצוחצח מכל סיג בכל מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו וכל חושיו כנודע מספה"ק ואפילו הצדיקים שבדור צריכין ג"כ בחודש אלול להתאמץ בעבודתם ביתר שאת ועוז מכל ימות השנה ובפרט שהמה ימי רצון כנודע גם עיקר היחודים אשר צריכים לעשות לייחד ולקשר וכמבואר למעלה הזמן לזה ביותר בחודש אלול וכנודע מכהאריז"ל מכמה יחודים השייכים לחודש הזה ועוד ישנו טעם בזה. לעשות כל הנ"ל בחודש הזה לאשר הוא סוף השנה. בסוד עולם. שנה. נפש. ועוד יש טעם לזה כי אלול נוטרי' א' לול ר"ל כי בחודש הזה נפתח לול ופתח קטן לקבל הבעלי תשובה באמת. כי הצירוף של זה החודש הוא. ההו"י היוצא מס"ת של פסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כ"י נשמור לעשות כו'. וה' ראשונה הוא ה' ראשונה משם הוי"ה הק' שהוא סוד עלמא דבינה סוד תשובה עילאה כנודע ומהפתח קטן שבראש הה' היינו ההפסק וריוח שבין גגו של ה' בצד שמאל ובין הוא"ו שבתוכה. משם נפתח שער ופתח לקבל השבים בתשובה שלימה באמת ובתמים. ולאשר זה הצירוף שולט בזה החודש. לזה ג"כ זמן התשובה ולסגל מע"ט והיחודים בחודש הזה:וע"פ הנ"ל יבואר ע"נ הפסוק הנ"ל. עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה. היינו שכל המצות והמע"ט אשר זרעת ונתגדלו בקודש בהשפעות טובות הנשפע ונמשך אל השדה חקל תפוחין קדישין. תראה לייחדם ולקשרם בין התרין יודי"ן היינו יו"ד עילאה משם הוי"ה הק' סוד החכמה עילאה קדישא. ויו"ד תתאה משם אדנ"י הק' סוד המלוכה הק' שנה שנה לומר שאין מעשרין מן החדש על הישן. היינו לבל ימתין בתיקון דרכיו ומעשיו על התחדשות השנה לתקן אז את הישן משנה שעברה. רק עכ"פ יתקן הכל בחודש אלול ויתייחדו ויתקשרו כל העולמות ברזא דיחודא קדישא וכנ"ל ובבוא יום הדין יום ר"ה ויוה"כ יושפעו אז כל הטובות וכל הברכות להכנ"י לעילא ותתא. וכן יזכינו הש"י לעשות תשובה שלימה באמת לפניו ית' וללכת בדרכיו אך ביראת ה' תמיד כל היום וכיה"ר אמן.

כתר שם טוב הוספות אות יז

יש ספור ארוך, מקובל מפי הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אודות אחת התורות אשר אמר הוד כ"ק רבינו הזקן – בעל התניא ושלחן ערוך – בשבת מברכין חדש אלול שנת תקנ"ה, מה ששמע מפי מורו ורבו הרב המגיד ממעזריטש בשם מורנו הבעש"ט נ"ע. ואלו דברי קדשו: דער רבי האָט אונז געזאָגט, וואָס ער האָט געהערט פון דעם רבי'ן דעם בעש"ט נ"ע .כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים, שבנו פעמים הם שני אופני תשובה, א (תשובה כללית דר"ה בקבלת עול מלכות שמים. ב) תשובה פרטית דיוהכ"פ לפרט חטאיו לכבסם ולהטהר. ושתי תשובות הללו תלויות בחשבון הנפש שהאדם עושה בחדש אלול. וזהו כי לולא התמהמהנו. לולא אותיות אלול, לולא התמהמהנו, כי האדם מתמהמה ומאריך בחשבון נפשו בחדש אלול הנה אז שבנו פעמים, כלומר לפי אופן זה תהי' העבודה בשני אופני התשובה דר"ה ויוהכ"פ .אמנם ההכנה דחדש אלול היא הכנה כללית, וצריכה להיות גם הכנה פרטית, שההכנה הפרטית לעבודה דר"ה היא בימי הסליחות בבקשת רחמים ותחנונים, כעבדים המתחננים אל אדונם בבקשת סליחה בהבנת האמת דלך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים. וההכנה פרטית להעבודה דיוהכ"פ היא בהימים שבין כסא לעשור.

אור המאיר דרושים לראש השנה

דרוש לראש השנה

הקדמונים זללה"ה נתנו סימן אריה שאג מי לא יירא מלת ארי"ה נוטריקון "אלול "ר"ה "יום כפור "הושענא רבה לב הנרדמים תרדמת הזמן להקיצם שלא ישנו שינת עולם מספר ימיהם החרוצים עלי אדמה שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ובד' זמנים הנ"ל עת תשובת השנה וימי רצון מעני תקנת השבים אליו בכל לבם ורוחם ונפשם לתקן מה שפגמו בכל השנה וראוי לפשפש במעשיו להתחרט בחרטה גמורה בכדי שלא יכנם ביום הכסה יום חגינו כשהוא מתועב בגנות מדותיו והוא יום הדין הגדול והנורא ע"כ יעזוב דרכו לא טובה וירים ראש ליקום קדם מלכא מלך המשפט וימים אלו נקראים ימי רצון המ' יום שהיה משה רבינו בהר בימי רצון ואני נתתי טעם לשבח למה נקר' ימי רצון כי אין לך א' מישראל שלא יעורר לבו בקרבו עתה בחודש אלול ואם גם באלה לא שב בידוע שיצא מהכלל ואין לו חלק בין ישראל ונפשו לא מטוהרה ולהיות שעתה זמן תשובה לכל גדול וקטן שם הוא נמצאו נשלם רצון הבורא ב"ה שזה היה קדימת רצונו ב"ה וימים יצרו רק לעובדו ביראת הרוממות לשלול ימים זולתם שאין מעוררים בני ישראל לעבוד עבודת בוראם הן המה ימים שאין לו יתברך בהם חפץ ולא לכיון זה היתה הבריאה ולכן ימים אלו מר"ח אלול נק' ימי רצון ימים שעלו ברצונו יתב' כי כך עלה ברצונו הקדום ושמעתי מהמגיד זללה"ה שהיה אומר בדרך צחות זכור את בוראך וגו' עד אשר לא תחשך השמש והירח והכוכבים ונתן בהם סימנים לג' כתי בנ"א המחולקים בעת תשובתם כת ראשונה יראת אלהים נוגע על פניהם לעורר לבם בקרבם אל עבודת הבורא ב"ה מחמשה עשר באב ומתחילים להתענות וכדומה בתוספת עבודתם ומעלים בזכרונם אז אימת הדין ויראו האנשים כי הימים ממשמשין ובאין שעתיד ליתן דין וחשבון לפני כסא כבודו יתברך כת ב' משלימים את שנתם שנה תמימה בלא תורה ועבודה ותשובה וישובו לערב ר"ה וביום הדין גופא בשומעם קול השופר צעק לבם בקול מר המלך הקדוש המלך המשפט ומתחרדים ומתפחדים מיום הדין הגדול והנורא ואזי צוחין ככלבין הב הב הב לן חיי הב לן מזונא סליחה וכפרה ומורך בלבבם לתהות על מעשיהם המגונים עוד יש לך כת הג' שפנו עורף ולא פנים גם באלה והמה מהעוברים ושבים בהושענא רבה שאז גמר הכתיבה והחתימה נתינת הפתקין ואז חרדים מיום המות באומרם ואם לא עכשיו אימתי ושלש סוגי כתי אנשים האלו מרומזים בכתוב וזכור את בוראך עד אשר לא תחשך השמש מורה חמשה עשר באב שאז תש כח השמש ואותיות דדין כאותיות דדין וזה מדבר מכת ראשונה היוצאים ראשונה למלכות והירח כאן מדבר מכת הב' המעוררים א"ע ביום הדין וכאשר חכמים הגידו איזה חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה וזה נרמז במלת והירח מוסב על הירח שהחודש נתכסה בו. והכבים מאן מדבר מהאנשים החוטאים על נפשותם ועוברים ואינם שבים עד הושענא רבה נרמז במלת כוכבים שאז מנהג העולם רואים על הכוכבים.

והנה עתה בזמן הזה רבים הם עמי הארץ ואינם משגיחים עכ"ז וגם בחמשה עשר באב שהוא אחת מהנה זמן תשובות השנה לא ניכר על פניהם מורא שמים ותוספת עבודה כאשר ראו עיני ולא זר בימים הראשונים בבואם עתים הללו כל או"א מהמתקדשים ומטהרים להכנים צוארם בעבודת אדוניהם ומלאה לבם לגשת ולקרב לתורתו ולעבודתו יתברך היה ניכר על פניהם יראת הבורא ברוך הוא ומוראם וחיתתם מוטלת על הבריות לא כן עתה איש לדרכו פנה ויפנו אליו יתברך עורף ולא פנים ואוי לאותה בושה וכלימה נוסף. על זה אפילו בר"ח אלול שאז נאמר ארי"ה שאג מי לא יירא ובוודאי ראוי לכל איש הישראלי לגשת אל עבודת הקודש פנימה רק ביראת אלהים כל היום מימים האלו בפחד ומורא מהדר גאונו בקומו לשפוט את הארץ כ"ז נשכח מלוח לבם והנביא מכריז ואומר היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו מוסב על ימי אלול שתקנו לתקוע שופר למפטיר את העם לתשובה ומתמיה הכתוב היתקע שופר בעיר ואעפ"כ והעם לא יחרדו ואף גם בזה לא שם עד ה' א"כ במה יחרדו את לבם לאביהם שבשמים ושתי רעות עשו כי מהראוי כל השנה כולה מראשית השנה עד אחרית השנה לירא את ה' הנכבד והנורא ועל כל פנים אם הסכיל עשות מראשית השנה ראוי ליחרד לבו בקרבו באחרית שנה בחודש אלול שמכריזין בקול שופר לעורר לבבות הישנים גם באלה לא

שבו עד ה' כי לא ידעו ולא יבינו ויתפשו במזימות זו חשבו כל השנה גם עתה לא סרו ודוד המלך ע"ה אמר הללוהו בתקע שופר כלומר מזהירים על העתיד ואם נבער מכם דעת אותו יתברך כל השנה להללו ולשבחו בשירות ותשבחות עכ"פ הללוהו אותו ית' עתה בתקע שופר בחודש אלול שנשמע קול השופר לעורר לב הנרדמים בתשובה וראוי להתלהב לעבודת הבורא ב"ה ואיתא בתיקונים בראשית יר"א שב"ת ונראה לרמז בדברי קדשו מלת שבת נוטריקון "תקעו "בחדש "שופר למפרע אותיות שב"ת וזהו בראשית כלומר מהראוי היתה לירא מלפניו יתברך מאז ומקדם מראשית השנה כמאמרם ז"ל בראשית ברא אלהים בשביל היראה הנקרא' ראשית ולכל הפחות יר"א שב"ת באחרית השנה חודש אלול שתוקעין בו שופר וזהו "תקעו "בחדש "שופר וכאמור.

עבודת ישראל פרקי אבות פ"ה מ"ח

מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין כו' גמרו שלא לעשר:

עישור רומז ליראה וזה עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה. והיינו שבכל שנה ושנה מקודם לימים נוראים בא על האדם פחד ה' ויראתו עד"ש באחד באלול ר"ה למעשר בהמה. והיינו כי בודאי זה כל האדם צריך להיות כל ימיו בתשובה ולירא תמיד מהבורא ית"ש מחטוא אליו. אך מי שהיא כל השנה כבהמה ואינו משים על לבו לשוב בתשובה כל השנה עכ"פ ראוי לו להתעורר באחד באלול שיהי' בימים ההם תמיד יראת ה' על פניו לירא מהמלך המשפט הגדול והנורא ומאימת יום הדין שבו עלה משה למרום לקבל לוחות האחרונות ותקעו שופר במחנה כמו שאנו עושים פה היום להתעורר הלבבות בקול השופר המזהיר לאדם ע"ז כמ"ש היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו לכן ראוי לכל אדם לפשפש במעשיו שעשה מעודו עד היום הזה הגם שבודאי מחלו לו כל עוונותיו ביוה"כ העבר מ"מ כיון שחזר לסורו ולאותן עבירות שהתוודה עליהם אזי נתעוררו עליו מחדש כי הרי הוא ככלב שב על קיאו לכן ישוב עליהם שנית ויתוודה עליהם ויהיה מודה ועוזב ירוחם והיינו שיעזוב את החטא ממש שישיב עד שיהא מוסכם בלבו באמת ובתמים שלא ישוב עוד לכסלה ויתמרמר כ"כ ויקרע סגור לבבו עד שיודה השי"ת לתשובתו שבודאי לא יעבור עוד. וזה והחזירנו בתשובה שלימה לפניך היינו לפניך ממש שאתה תודה תשובתינו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה כי כאשר יבחון האדם בדעתו שאם יעשה כך לחבירו שהוא בו"ד שהיום יפיים אותו ולמחר יחזור לסורו בודאי יעשן אף האיש ההוא מכש"כ לפני ממ"ה הקב"ה שכעסו כעס עולם ומיתתו מיתת עולם. ובשגם שכל מעשי בני אדם נכתבים בספר לפניו ואין שכחה לפני כסא כבודו ואם אמור יאמר האדם נסתרה דרכי מה' מי רואני ומי יודעני הלא אלהים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות לב והוא יודע כל הנסתרות כדכתיב אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. כי הוא ית' ממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה כלל והנכון באופן שחטא האדם כמו כן ישוב. והיינו שג"כ יחבא עצמו במסתרים אשר לא יראנו אדם שם ויתבודד עצמו עם קונו ית' ויחשוב עם נפשו ויתוודה על חטאיו וישוב עליהם. ולאו דוקא למעלה נכתבים אלא אף הם נרשמים על כל איברי האדם בדמותו ובצלמו. ויש ג"כ צדיקים המכירים כל חטאי החוטא בפניו כמעשה האר"י ז"ל שאמר לאדם א' כל העבירות שעשה והודה לו על כולם רק על א' לא הודה והעביר האר"י ז"ל ידו על פניו והציב לפניו העבירה עצמה שעבר עלי'. וכמו כן יש בכל דור ודור וכמו מעשה שהיה אצל הרב המגיד מהו' יחיאל מיכל זצ"ל שאמר לו ג"כ עבירה שעבר עליה בנשג"ז בכל האותות והסימנים שהי' בה. ומכ"ש בב"ד של מעלה שהקליפות והמקטריגים עצמם הנולדים מחטאיו מעידים ליום הדין אוי לאותה חרפה אוי לאותה בושה. א"כ מוטב שישים אדם המסוה של בושה על פניו וירא ויבוש מלפני מלך רם ונשא ולא יעבור על דבריו וישוב בתשובה שלימה לפניו באופן הנזכר שיתאמת הדבר בלבו שלא ישוב עוד לסורו ח"ו וזה הוא עיקר התשובה כמ"ש הלהכות באגרוף רשע ועי"ז יוחזר לו הזדונות כזכיות וז"א מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין ר"ל שיש אדם שהוא ירא במקצת וג"כ יש שגמרו שלא לעשר כמו הרשעים והפושעים שבכל דור שאינם מביטים אל פועל ה' ומציאותו בעולם.

וגמרו שלא לירא מפניו ומה גם שאינם מניחים לילך שום ד"ת ומוסר באזניהם שלא יגיע להם איזה יראה וזה אין דבר תימה אם מה בזמן הבית שהיו אז כמה חסידים ואנשי מעשה ונביאים והיו בהם אנשי בליעל שלא היו מניחים את הנביאים לדבר אליהם חזון ומכ"ש בדורות הללו וקרא דעשר תעשר הואיל ואתא לידן נימא ביה עוד מלתא עשר תעשר כפל לשון רומז עוד ליראה יותר גבוה היא היראה מרוממות הבורא ית' ועליה כתיב למען תלמד ליראה את ה' ולזו היראה אין סוף ותכלית כמו שאין סוף ותכלית לרוממותו ית' והוא כאשר נבחין ברוממותו ית' וצבא השמים אשר לגדודיו אין מספר וכולם הם מקלסין לפניו ית' וכולם כאין נגדו ועכ"ז הניח כל פמליא שלמעלה להתוועד ולהשתעשע עם ישראל. א"כ כמה גדול בושתו ופגמו של העובר עבירה ועכ"ז נתן לנו השי"ת מרוב חסדו עלינו אלו הימים ימי אלול שהם ימי תשובה שנשוב אליו בתשובה ועי"ז יוציא לאור משפטינו ליום הדין.

קהלת משה לראש חדש אלול

הקדמונים נתנו סימן על חודש אלול הוא "אני "לדודי "ודודי "לי. וכבר דשו בי' קמאי דקמאי ואנן נענה אבתרייהו. כי רמז לנו דרכי התשובה אשר יאמר האדם נואש. דידוע כי ג' שמות אהי' הוי' אהי' גי' ס"ח והוא כמנין אלו"ל עם הכולל. הרצון בזה כי הגם אם האדם חטא אם ישוב ויאמר אהי' מעתה עובד ה' מיד יקבלו ויזכה להיות דבוק בהוי' ואם ח"ו ישוב לכסלה ויחטא עוד לא ימאסנו אלוה ויקבלו שוב בתשובה אם ישוב באמת ויאמר אהי' מעתה מתחיל לעבוד ה' ולא אשוב עוד לכסלה ידו פשוטה לקבל שבים. והנה ימי אלול הם ימי הרצון וימי הרחמים אשר אז נפתח דרך לפני השבים לזה רמזו בר"ת "אני "לדודי "ודודי "לי. ור"ל הגם כי עד עתה הייתי מרוחק מדודי ומעתה אחר הוודעי נחמתי ומתחרט אני על העבר ומעתה אהי' אני לדודי לו לבדו מיד ידו פשוטה לקבל שבים ותיכף ודודי לי הוא מקבלני. ור"ת מן "ודודי "לי גימ' ל"ו ירמז על ל"ו צדיקים דלית עלמא פחות מיניהו והקב"ה יכתבהו ויחתמהו בספרן של ל"ו צדיקים ואז לבו נכון יהא בטוח כי הש"י ישמור רגלו מלכד ולא ילכוד בעצת ומוקשי היצר ופתוייו וכל עונותיו יהפכו לזכיות. והר"ת והס"ת מן "אני" "לדודי" "ודודי" "לי" ס"ת ד' יודין גי' מ' ור"ת אלו"ל גי' ס"ז הוא גי' ז"ק אותיות "זוכרי "קדושתך. כי ע"י התשובה יזכה לזכור תמיד קדושתו כמש"ה בידך אפקיד רוחי בקומו ובלכתו ובשכבו על משכבו. והגם שישן בהתעוררו יזכור מי מעיר אותי הלא קדושתו יתברך כמש"ה עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר כידוע. ובשומו אלה על לבו בודאי לא יוכל לחטוא וטוב לו תמיד אמן.

שם משמואל סוף פרשת שופטים

וידוע עוד דאלול הוא חודש הששי מתיחם למדת יסוד שעולה עד הדעת וכמו שרמזו ז"ל בהא דאין קישוי אלא לדעת, ובאמת אין לך דבר המבלבל את הדעת כפגם ברית, וידוע בספה"ק דאלול נמתקן לפגם ברית, ולעומת התיקון זוכין לישוב הדעת, והוא הכנה דרבה לר"ה, ובזה ישראל נוצחין דינא.

אור המאיר בדרושי ראש השנה

ובזה תשכיל לדעת מה שיסד הפייטן שחר ונשף איחד להמליכך ולכאורה איך ימלא פה האדם לומר ככה וכל אדם יודע מדת נפשו ופחיתת ערכו והלואי פעם א' כל ימי חייהם ימליכו וייחדו ואין בפיהם נכונה לומר שחר ונשף איחד וכאלו מוציא כזב מפיו וכי כך הוא מדתו ומעשהו באמת שתמיד בכל עת ובכל שעה ושחר ונשף אין מעשהו מצורך עצמו כלום כ"א לייחד שמו ית' בעולמו והיתכן לומר כדברים האלה בראש השנה דברי כזבים והנראה ע"ד שבארנו מה דאיתא בזוהר מאן מנכון די חשוכא מהפכין לנהורא וטעמין מרירא למתקא ובארנו שם באורך ותוכן הדברים מאן מנכון שהכרתו חזקה כל כך לדעת בחי' התחלקות תואר השמות והכנויים הנתגלים באמצעות חלקי הזמנים לפעמים מורה דין ולפעמים רחמים וכדומה ובאמת הוא רק מצד המקבלים אבל מצדו ית' נאמר אני ה' לא שניתי ובמקומם

הם אחדות גמור רק לצורך הנבראים מראה הקב"ה בהשתנות התוארים וכמ"ש ותעש לך שם כהיום הזה כלומר בבחי' היום שאינו יום שלם כ"א בהיות לילה עמו ולילה מורה חשכות ויום מורה בהירות כמוהו ממש עשית לך שם להקרא באחת משמות ותואר הכנוים כפי הפעולה לפעמים אל ולפעמים רחום וחנון וגבור ולפעמים במדות הנצחון והמשכילים מהפכים ממדת הדין למדת הרחמים במה שדורשין מקום האחדות וידעו נאמנה שאין בהם שום התחלקות וזהו דאיתא בזוהר מאן מנכון די חשוכא מהפכין לנהורא וטעמין מרירא למתקא כנזכר ולזה יש לרמז שחר מורה בהירות העתים והרגעים ונשף מורה חשכות העתים והיינו שהבורא ב"ה מראה א"ע לפעמים בבחי' שחר פנים מאירות ולפעמים בבחי' נשף גם שתי אלה איחד לדעת שהכל אחד להמליכך כלומר להשיג איך שיש מדות המלכות בהתלבשות בפרטי המדריגות ואפי' בעת שנראה לכאורה חושך מהפכין לנהורא וזהו עיקר כוונתינו עתה בתקיעות לקבל עלינו עול מלכותו כמשפט המלך שתוקעין לפניו בעת המלוכה ואומרים יחי המלך והיינו לדרוש מדת המלכות בכל פרטי המדריגות הנראים אפילו חושך להעלות לשורשם ושם נמתק הדין וזהו עלה אלהים בתרועה אפי' בתרועה ובתנאי ה' בקול שופר כנזכר.

אור המאיר בדרושים לסוכות

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים והקשה במדרש וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא אלא ראשון לחשבון עונות וצריך להבין מהות הענין היותו ראשון לחשבון עונות והנראה כי כבר קדם לנו הדיבור בענין ראש השנה שאז היא משפט המלוכה להמליכו יתברך עלינו מחדש ולזה אנו תוקעין בשופר כמשפט המלך ביום המלוכה תוקעין לפניו ואומרים יחי המלך וזהו עיקר מגמת נפשינו בתקיעת שופר וסדר התפלות לבנות קומת השכינה ולקבל עלינו עול מלכותו מחדש זולת מה שקבלנו עלינו בשנה שעברה ולזה אנו שואגים ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך כי מי שנגרר ח"ו אחר תאות לבו מעצת המלך זקן וכסיל אין לך עבד גדול מזה שאינו ברשות עצמו ואל כל אשר יחפוץ המלך זקן יטנו כי הוא מושלך לפניו כפות עם רמ"ח איבריו ולזה עיקר הבקשה להמליך עלינו מלכותו ית' ש שיהא מושל על מלא קומתינו ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך כ' לך משפט המלוכה ולא יהיה לזרים חלק בנו והיינו לשלול המלך זקן וכסיל צא תאמר לו ועיקר כוונתינו לקבל עול מלכותו עלינו לעובדו יתברך יומם ולילה כנרמז בכתוב תקעו בחודש שופר כלומר שאז ביום הדין הגדול והנורא צריך האדם להיות מבעלי התשובה ששבים אליו יתברך שלא בהדרגה כמו שדרש בזוהר ע"פ ואברהם זקן בא בימים ע"ש זכאה בעלי תשובה שברגע א' באים אל המעלה המובחר מה שהצדיקים גמורים זוכים בימים מרובים ולזה העמיקו בדבריהם במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד ע"ש בזוהר ואפשר לכנות אותן הצדיקים שהולכים בתורת ה' ממדרגה למדריגה בחינת חודש שנתחדש אצלם העבודה מזמן לזמן כענין הירח שנתחדשה ובחי' שופר כינוי לבעלי תשובה הגמורים אשר ברגע אחד עולין במעלה הגבוה וכזה רומז הנביא תקעו בחודש שופר עתה בראש השנה צריכין להחמיר בתשובתם ועבודתם ולתקוע בבחי' עבודתם הרפוי בידם כמו חודש שנתחדש מזמן לזמן תקעו לשם תשובה הגמורה הנרמז במלת שופר מלשון שפרו מעשיכם כי עתה בראש השנה השעה צריכה לכך וצריך להגביר התשובה על בחי' התחדשות העבודה ולזה גמר אומר בכסא ליום חגינו כלומר מכאן ראיה כי איתא בשל"ה שהביא בשם ספר א' שמצד המציאות מהראוי להזכיר עתה ראש חדש כמשפט כל השנה כי אם החג של ראש השנה גובר על בחי' ר"ח ע"ש וככה יש לרמוז תקעו בחודש שופר כנזכר ותקח לך ראיה בכסא ליום חגינו כלומר למציאות היום היותו ר"ח גבר עליו החג ונקרא ראש השנה ככה תגבור בחי' התשובה על החודש כמבואר ע"ש בדרוש ראש השנה הרחבנו ביאור אשר חכמים הגידו שופר של ראש השנה מצותו בשל איל כלומר עיקר התשובה של ראש השנה לירא ולפחד מאימת הדין אילו של יצחק ולזה אנו מקבלים עלינו עול מלכות מחדש ומלכא טעם בתולה טעים והכוונה

שהקב"ה טועם תענוגים מחודשות מנשמות הצדיקים איך שהם עומדים באימה וביראה ופחד מורא מאימת הדין מהמלך המשפט ועיקר הקבלה לבלתי יעשה מכאן והלאה שום דבר קטון וגדול זולת מה שיגיע צד הנאה לבורא עולם ואפי' בעשות מעשי הכרחים שבלתי אפשרי זולתם מקבלים עליהם שגם שם יבנו ויתקנו קומת השכינה כמבואר לנו כמה פעמים מהות הענין שאין לך שום דבר לבטלה בעולם והכל מורה על פועל החכם שברא הכל בחכמה ובכל מקום יש התלבשות איברי השכינה השוכנת בפרטי הנבראים והצומחים והדוממים וגם שם שם להם חק ומשפט לעשות עבודת רבם להגביה איברי השכינה אל מקומה הרמתה ומורא יעלה על ראשם שלא תלך שפע והארה עליונה הנשפע תמיד בהעולמות בשביל ישראל לחיצונים כי אם להעלות הכל אל ראשית המחשבה שורש ומקור המציאות שנמצא בעוה"ז וזה תכלית המכוון בכוונות הנענועים שאנו מנענעין עם הלולב ומיניו בחי' הדעת אל השש קצוות דהיינו לחבר בחי' הדעת והחכמה אל כל המדריגות כפי עוצם ה ההשגה ודעתו שמכיר בסימני פלאי החכמה שהבורא ב"ה מראה א"ע ונדמה אליו באמצעות התלבשות מדותיו מצד פעולותיו אשר אין שעה ורגע דומה לחברתה ומיום הבריאה עד סוף כל הדורות עדיין לא היו שני ימים שוים בדומה אחד אפי' של שעות ורגעים לא יהיו בדומה אחד כ"א בכל שעה ורגע משתנה כביכול בדמיונו בכדי להשיגו בבחינות מחודשות ואם יש משכיל דורש אלהים ומשיג משם רמזיא דחכמתא בזה כחו יפה להכנים לשם הארה עליונה להיות שעושה בהתקשרות החכמה והחכמה תחיה ומברכת ואז מחזיר מחשבה הנאצלה למקומה אשר היה שם אהלה מתחלה. כלל העולה עיקר תפיסת ההשגה אינו כ"א מהבנין ולמטה כמ"ש עולם חסד יבנה מחסד ולמטה עיקר בנין העולם מוסב הדיבור לשכינה הנקרא עולם מלישנא דעולימא ושם יכול רעיון לבות בני אדם לתפוס מחשבותיו הקדושים הניכרים מתוך מעשיו וכל או"א מישראל כפי אחיזת נשמתו למעלה יכול להעלות אל ה' איירי השכינה.

ליקוטי תורה פר' כי תבא

כי ראש השנה נק' כסה שהחדש מתכסה בו פי' בטל ונכלל ברצונו לפי שמחמת גילוי אלקותו ומלכותו נתעורר בחי' יראה וביטול רצון בחי' נקודה שאין בה אור כלל ובריחוק מקום הולך ומאיר בו אור האהבה בגילוי והיינו על ידי שיעשה את עצמו כאלו הוא רחוק מאד מאור פניו ית' על ידי שיחשוב כל המחשבות והדיבורים והמעשים אשר לא לה' המה שעברו בכל השנה ועל ידי זה יתגלה אהבתו לה' בחוץ בבחי' צעק לבם יותר מבכל השנה שבכל השנה הוא כמשל האב שנתרחק מעל בנו כנ"ל אבל בעשרת ימי תשובה כתיב קראוהו בהיותו קרוב. ודרשו חז"ל אלו עשרת ימי תשובה שנקרא קרוב אלא שנתרחק ונסתר ממנו והוא כמו למשל בן שהוא אצל אביו בביתו אלא שהאב מסתיר פניו ממנו בכדי שבנו יתן אל לבו האהבה ויתגלה אהבתו ביתר שאת וכאשר יכיר הבן שהאב הוא בכאן ומסתיר פניו ממנו אזי בודאי תגדל אהבתו בבחי' גילוי.

שם משמואל פרשת כי תבא תרע"א

וכן הוא בשופר של ר"ה שכתב הרמב"ם בה' תשובה שרמז יש בדב עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם אלו שהם שוכחים את האמת בהבלי הזמן וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם הביטו לנפשותיכם והיטיבו דרכיכם ומעלליכם וכו', וא"כ הרי כל אלו הבלים שכל ימי השנה הם הם המביאים אותו לחום על נפשו ולמשוך בחילא יתיר ע"כ כל מעשיו אשר לא טובים נהפכים לו לזכות.

בן פורת יוסף

ודרך מוסר נ"ל, ונבאר פסוק תהלים סי' מ"ז (ו) עלה אלהים בתרועה ידו"ד בקול שופר וכו'. ויש להבין למה בתרועה זכר שם אלהים ובשופר זכר שם ידו"ד. ומלבד דקשה כפל, דקול שופר היינו תרועה, וגם ידו"ד הוא אלהים.

ונראה לי, דאיתא (ישעיה כז, ה) או יחזיק במעוזי שלום יעשה לי וגו', כי תכלית האדם בקיום התורה והמצות שיזכה על ידי זה לעלות בהר קדשו, כמו שכתבתי במקום אחר מי יעלה בהר ה' וגו' (תהלים כד, ג), רק מסך מבדיל יש, לכך ראשי הדור הרוצים לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ינהוג כמו דרך העושים בין שני צדדים וכו', כך בפני הקדוש ברוך הוא ידברו חסד ויהי' סניגור על ישראל וישפר מעשיהם לפניו יתברך, ובפני ישראל ידבר להם קשות דברי תוכחה ומוסר ולגנות מעשיהם הרעים כמאמר הנביא (הושע ז, א) כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים. וכ' בדרשת הר"ן (הדרוש התשיעי) כמו הרופא שרפואתו על ידי שמגלה המכה, וה"נ וכו' יעו"ש, כמו שכתבתי במקום אחר טובה קללה שקילל אחי' השלוני (סנהדרין קה:), היינו שביזה אותם, ועל ידי זה נשבר לבם, מברכת בלעם ששבחם ועל ידי זה נתגאו ונפלו וכו'.

אך דכל זה בכל השנה, מה שאין כן בראש השנה מבואר בכתבי האר"י זלה"ה שלא להזכיר שום חטא בראש השנה, שלא יהיה פתחון פה למקטרג וכו'. ואם הוא עצמו אינו רשאי לפרש חטאו, אשר בזה אמרו (משלי כח, יג) ומודה ועוזב ירוחם, מכל שכן שאין המוכיח רשאי לפרש חטא הדור, רק יהיה מצופה ומכוסה ברמז, כמו שעשה משה רבינו עליו השלום באלה הדברים (דברים א, א) שהזכיר רק ברמז, ויהפך תיבת בזה שהוא לשון בזיון, לתיבת זהב. או יש לומר שיהי' מצופה ומכוסה בלבוש התורה שנקרא זהב, כמו שאמר הכתוב (תהלים יט, יא) הנחמדים מזהב וגו', והוא על דרך ששמעתי פירוש מכה אשר לא כתובה בתורה (עי' דברים כח, סא), שיכה בשבט פיו, בלי לבוש ועל פי משל וכו', יעו"ש, וזה שאמר ופיו מצופה זהב, והיינו על דרך שכתבתי במקום אחר כל צמא לכו למים (ישעיה נה, א) שאמר מפורש, ואשר אין לו כסף וחשק לשמוע מוסר, לכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב, על ידי שילביש המוסר דבר מר בתוך מתיקות הדרוש שנמשל ליין וחלב וכו', יעו"ש. והכי נמי הפשט נקרא חצוצרות, ובתוכו המוסר שנקרא שופר, כמ"ש (ישעיה נח, א) כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם, ורצה לומר כמו שופר של ראש השנה שהוא עם חצוצרות, כך הגד לעמי פשעם בראש השנה ברמז, וק"ל.

מראה יחזקאל לראש השנה

בגמ' בין הפרקים שואל מפני הכבוד (ברכות יג.), ונ"ל לפימ"ש לעיל דעבודת ימים הקדושים הללו נחלק לשלשה חלקים דהיינו הא' הוא בשביל כבוד שמו להמליכו בעולמו, והב' הוא למחילת עונות, והג' הוא לצרכי עצמינו, ולזה יש שלשה זמנים דהיינו בראש השנה ממליכין אותו ואפילו להזכיר עונות אסור בר"ה כמבואר בספרים, ובעשרת ימי תשובה עושין תשובה על עונות, וביום הכפורים עד אחר החג מבקשין על פרנסה, ומחמת שביה"כ אין לו לשטן רשות לאסטינא יכולין לבקש כל צרכינו, וכמו כן הג' תקות כמש"ל, תקות הכבוד הוא למען שמו יתברך, ותקות החסד למחילת עונות שהוא מצד החסד וכדאמרינן בגמ' [רות רבה פ"ה ו] חותר חתירה מתחת כסא הכבוד כו' וכמ"ש במדרש [ירושלמי מכות] שאלו לחכמה נפש החוטאת כו' והקב"ה אומר יעשה תשובה כו'.

ותקות ההבטחה הוא לצרכי עצמינו, והם כל ההבטחות שבתנ"ך, וזה"ש בין הפרקים כו' דהיינו בר"ה שעוסקים בהעלאות הפרקין במלכיות זכרונות שופרות כמבואר בכוונות [שער הכונות דרושי ר"ה דוש ח] אז שואלין ומתפללין רק מפני הכבוד שיעשה הש"ת בשביל כבוד שמו יתברך, וכנגד זה נותן לנו ג' מתנות טובות והם ארץ ישראל ועולם הבא ותורה, דהיינו א"י הוא מההבטחות, ועוה"ב הוא מדת החסד כמ"ש ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, ותורה הוא כבוד שמו כי אורייתא וקוב"ה חד, וע"י קיום התורה אנחנו מקדשין שמו יתברך ומייחדין האורות העליונים, וע"כ בר"ה אין לבקש רק על קדושת שמו הנכבד מייחוד האורות העליונים ומשם יושפע לנו כל הטובות כי כלום חסר מבית המלך ובאור פני מניך חיים.

דרך המלך לראש השנה

דרשו וכו' בהמצאו, אלו עשרת ימי תשובה. ואמרו חז"ל ר"ה כאן ליחיד כאן לרבים (שם). בעש"ת גם ליחיד נמצא כנ"ל, בי' ימים אלו לא החוטא בלבד שב רק כל איש רוצה להתעלות, גם מי שלא בא עוד לדיוטא התחתונה בנמיכיותו, הזמן וקדושת הימים פועל שיתגלה יותר הרהור תשובה גם ליחיד, בחי' יחיד ששב שיתעורר לעלות. לכן גם בינונים תלוים ועומדים. כי הבינוני אינו רשע שכבר הגיע לדיוטא התחתונה וגם אינו צדיק שיתעורר מקודם בתשובת היחיד, ובכל השנה הבינוני שאינו מתעורר, יורד ונעשה ח"ו רשע. ואז אפשר יתעורר ואפשר ישאר בנמיכיותו ח"ו. ועתה תלוי ועומד עד שישוב, מפני שנתרבו השבים תשובת היחיד משפיעים גם על הבינוני שלא ימתין עד שירד ח"ו. רק יתעורר עתה בתשובה.

לכן הא שאין האיש מכיר את מצבו ונמיכיותו שתים רעות עושה בזה, פשוט מפני שאינו מכיר א"ע לא ישוב, ב' מפני שאינו מכיר א"ע ואת שפלותו אינו מגיע עד סוף המצב שהוא נמצא בו ואינו מגיע לחלק הב' של המחשבה שיתעורר לשוב אפילו בתשובת וחרטת ההכרח. ואף כשזוכר א"ע ואת מצבו מתאנח ואומר איפה אני, אבל זהו רק כמו מי ששומע צער על חברו שג"כ מתאנח אבל במצב של זולתו לא נמצא הוא, הוא מתאנח על מצבו הנמוך אבל לא המציא א"ע שם עד שחלק הב' של המחשבה יעוררהו, מפני שאינו מכיר באמת את מצבו. והאיש ישראל צריך לעורר בקרבו כ"כ דאגה ושבירת הלב עד שימצא כולו במצב נמיכיותו. ועכ"פ בתשובת ההכרח יתעורר. לכן רואים שמי שמתעורר באנחה קלה אז גם יאוש מתעורר בו. ומה אני. האם אפשר לי להתעלות ולעבוד את ד' כיאות, ומי שבאמת מיצר לו אדרבה מתחזק בשמחה. איך שאני נמצא מ"מ בעזרת ד' אעלה. זהו מפני שהגיע כבר אל חלק הב' של המחשבה, תשובת ההכרח. והפסוק מיסר את ישראל שובו בנים שובבים. אם לתשובת יחיד לא הגעתם. שובו שובבים. תשובת רבים תשובת ההכרח שובו עכ"פ.

היוצא לנו מזה. שכל העולמות חיותן במחשבה עלאה. ובראשית היא מחשבה שיהיה יש ואח"כ שישוב לאין ויתעלה בשורשו. נמצא שאף שד' מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. מ"מ בריאה מחדש אינו בורא. מהו בריאה מחדש שלא היה למעלה יש לעצמו, וכיון שאין ד' בורא עתה צורות חדשות של יש רק אותן שכבר ברא, א"כ אינו מחדש ובורא במחשבה עלאה יש חדש, רק שחיות חדש נותן להיש שכבר נמצא במחשבה. משא"כ העונש לרשעים והשכר לצדיקים, שזה הוא עונש וזה הוא שכר רק לישים אלו. כי למשל עושר הוא שכר והנאה. מ"מ לא תמיד, ויש עושר שמור לבעליו לרעתו. נמצא שכל שכר ועונש הוא רק ליש הזה. היום צריך הוא לדבר הזה וכשיגיע לו יהיה זה שכרו, ולמחר צריך לדבר אחר ואו דבר האחר שכרו, נמצא כשד' משפיע לו שכר אז בכל נתינה בריאה של יש חדש היא, היום נתינה זו כי יש הזה יתענג עתה מזה ולמחר נתינה אחרת כי למחר יש אחר הוא הצריך והנהנה ומדבר אחר יתענג, ובכל נתינה יש אחר עולה במחשבה, לא היש הנסתר של בריאת העולם רק היש הזה, ולא של אתמול רק כל נתינה מתלבשת ביש אחר. וכן בפורענותן של רשעים. ממלאכת עולמו שבת, אף שמחדש בכל יום תמיד מעשי בראשית אבל מבריאה מחדש שבת, אבל בפורענותן של רשעים ובשכר טוב לצדיקים לא שבת מבריאה מחדש.

והנה בענין ההשתלשלות וצימצום הכלים נודע שבעצם האור אין צימצום והגבלה רק בכלים שייך הגבלה. ונבין נא, הלא הכלי קטן הוא מהאור שבו ואיך בכוחו לצמצם את האור. והגם שאין העלול מגביל את העילה רק א"ע מגביל שאינו מקבל יותר ממדה זו וזו, אבל גם האור של עצמו איך יכול הכלי להגביל, הא אורה גדול מהכלי שלה, ולולי הכלי קיבל אור יותר גדול. וכמו שהיה בעולם התוהו שלא יכל הכלי להגביל את האור ונשברו. וכנ"ל אפשר. כי מתחילה נתגלה ראשית המחשבה. וההמשכה מלמעלה למטה. ולא יכלו הכלים להגביל את האור ונפלו ונשברו ונעשה השבירה כנודע והוא סוף המחשבה. וכשנתגלה סוף המחשבה התחיל חלק הב' של המחשבה להתגלות. המחשבה של השיבה מיש לאין והעליה לשורש. מחשבה של עבודה ועליה על ידה. מתחילה היה ואדם אין לעבוד. והכל בירידה ממעלה למטה.

ואח"כ לעבדה ולשמרה. וכיון שהיא בעבודת השבה ממטה למעלה לכן אין העילה מתעורר בלתי כשהעלול מעורר אותה. וזהו ענין הצמצום והגבלה. לא שמגבלת את האור. אין בכח הכלי להגביל את האור רק שאין העלול מעורר את העילה יותר מכפי יכולתה לקבל. וממילא אין העילה מאיר לה יותר. וזה רק עתה אחר שנתגלה חלק הב' של המחשבה ממטה למעלה. משא"כ מקודם. שחלק הא' היה ולא נתגלה עוד הסוף. והשפעה מלמעלה באה. לא היה יכול העלול להגביל את העילה.

לכן כל ענין המשכת ישראל. בהם ובעבודתם תלויה. כי כל המשכה ע"י הכלים היא. ואם האיש ישראל מגלה את עבודתו ממטה למעלה ומשתוקק לשוב. מתקן בזה את הכלים של עולם התיקון שהעלול יעורר בתשוקתו את העילה שלו, וע"י הכלים ההשפעה יורדת אליו. ולא לעצמו בלבד מעורר אור בהכלים שהכין לו אלא גם לישראל אחר, שלא השתוקק ולא הכין לו כלים של עולם התיקון ואין לו כלים שיוריד אור העליון לו ונופל ר"ל. יכול האיש ישראל חברו ובכליו להמשיך לו אור.

וזה הרמז בקרוב עלי מרעים וכו' המה כשלו ונפלו. לכן הם צרי ואויבי מפני שכשלו ונפלו. נפילת הנפש. ואין בהם אור ולא קדושה ונעשו רשעים. אבל אם תחנה וכו' בזאת אני בוטח. היינו בזאת שאחת שאלתי וכו' לחזות וכו'. כיון שיש לי רצון ותשוקה לד' גם להם יאיר וישובו בתשובה. לכן בימים קדושים אלו שכל איש ישראל עושה לעצמו חשבון הנפש מהשנה שעברה ואומר במה בליתי השנה. ואפילו מי שעובד את ד' חושב ג"כ. האם נצלתי את השנה כל שיכולתי, חלק שנותי וחיי עבר חלף הלך לו. וכמה חיות הקדושה פעלתי לי בכל השנה כולה גם לא כדי חצי שנה, ומתעוררים געגועיו ותשוקתו להתקדש ולהתעלה. אז פועל התעוררות הכלים כולם ממטה למעלה עד מרום. והכין לו כלים להמשיך לו קדושה ושפע גם לו גם לאחרים.

וכן הוא בענין המשפט. כי נודע שמשפט הוא בחי' תפארת. חסד לימין גבורה לשמאל ותפארת מכריע במשפט. לכן מי שהספירות חג"ת של המשפט שלו. הם מן עולם התיקון שע"י תשובתו נתעוררו ממטה למעלה. אז כיון ששלו הם א"א שישפט על ידיהם לרע ח"ו. וכנודע כעין זה מענין נבואה. משא"כ מי שלא עבד עם עצמו, וכל השנה עוברת עליו ברצון רק לאכול לסחור ושאר צרכיו ולא עבר בו שום רצון לדברים קדושים. וגם לאחרים לא התדבק שבכלים שהם המשיכו גם לו ימשך אור ומשפט של עולם התיקון. ואף אם התקרב אליהם היה בלא לב ובלא מוח, שלא רצה לקחת ענין מעניני עבודה, אז בבוא ר"ה יום המשפט מאיזה בחי' חג"ת משפטו, מן אדל"ע, שלא נתעורר ממטה למעלה. מן בחי' ואדם אין וכו' בחי' של שורש עולם התוהו, ואז יכול להתהוות דין ושבירה ח"ו מזה. לכן אמרו חז"ל (ע"ז ב:) מלך וציבור מלך נכנס תחילה לדין מקמי דליפוש חרון אף, כנ"ל כי כשיתחילו לדון את ההדיוטים יכול להיות שיתחילו לשפוט אותם בחג"ת של תוהו כיון שהם לא עוררו מעצמם, ואז יכול להיות שיפוש ח"ו חרון אף וגם המלך במשפט הזה של חג"ת של תוהו ישפט, בחי' כיון שניתן רשות וכו' (מכילתא פ' י"א), לכן מלך נכנס תחילה לדין והוא נשפט בחג"ת של התיקון שהוא עורר וגם העם הדבוק בו בכלים אלו את אורם מקבלים וכמשפטו נשפטים.

ואפשר הא שאמרו חז"ל ויקרא רבה שהמלאכים שואלים אימתי ר"ה. אמר הקב"ה נשאל לב"ד של מטה. להמתיק את הדין כוונו חז"ל. לאמר שכל המשפט לישראל. הם קובעים החודש והם מעוררים את חג"ת של בחי' המשפט וממילא א"א לדונם דין לא טוב.

ואנו אומרים באין מליץ יושר. אף שיש מליצים שמתרצים את החטאים והוי כאילו לא חטאנו. אבל שיהיה מליץ שימליץ את מעשי היושר איזה מעשים טובים עשינו. זה אין ובמה נזכה. האם די לו לאיש שיבא על שכרו למלך. ויאמר תן לי שכר אדוני המלך על שלא הכיתי שום איש ולא שרפתי שום בית וכו'. כי שאול ישאל המלך ואיזה מעשה טוב עשית. באין מליץ יושר שיאמר מעשי יושר. מול מגיד פשע. כמו שהוא מגיד פשע כן יאמר הוא מעשי יושר. תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט. שעכ"פ לכולם יש עתה תשוקה לקדושה ולד'.

והכלים וכל המשפט להם תגיד. שליעקב דבר חוק ומשפט להם הוא. ורק טוב ישפטו בהם. וצדקנו במשפט וכו'.

תקנות השבין

וזמן תשובה לכל הוא בעשרת ימי תשובה שאז נקרא בהמצאו כמו שאמרו [בר"ה י"א.] שהוא מצוי אצל כל יחיד כי אז הוא ביחוד הזמן שהשם יתברך מעורר כל יחיד מישראל בחדרי לבבו לשוב אליו יתברך, וההתחלה על ידי קול השופר בר"ה דפשוטו כמו שכתב הרמב"ם עורו ישנים מתרדמתכם והיתקע בשופר ועם לא יחרדו היא תשובה מיראה שהוא ככל התחלת התשובה שמצד האדם, וזהו פעולתו בלבבות דבני ישראל וכן פועל למעלה בקיום מצוה זו דהשמעות קול שופר שהוא הקול קול יעקב קול פשוט המעורר על הפנימיות הנעלם שכל רצונינו רק לעשות רצונו יתברך ועל ידי זה יעלה זכרונינו לפניו יתברך לטובה כי יסתלק כורסיא דדינא וישב על כסא רחמים להתנהג בחסידות ומוחל עוונות עמו כי מביט על הפנימיות ולא על חיצוניות המעשים הנגלים, וז' ימים שבין ר"ה ליום הכיפורים הם ימי תשובה לתקן כל מה שפגם בכל השנה [או השנים שעברו] כל יום יומו כידוע מהאריז"ל בספר הכונות, והיינו דז' ימים אלו שהם כוללים כל ימי השבוע הם נגד ז' ימי הבנין הכוללים ז' מדות הידועים שהוא כלל קומת אדם בכל מדותיו ופעולותיו הנגלות, דהנסתרות הם ג' ראשונות שנגדם ב' ימים דר"ה שהוא קומת הראש חכמה שבמוח וכתר שעל גבי הראש הוא העומק ראשית דמחשבה הנעלם מהאדם עצמו מקום לידת המחשבה דעל כן נקרא יש מאין והחכמה מאין תמצא כנודע והם קדושה אחת ויומא אחריתא כי האין אין תפיסה בו אלא מצד היש הנמשך ממנו, ויום הכיפורים הוא נגד הבינה שבלב דלבבו יבין ושב ורפא לו כנודע והם תיקון הנעלמות ההתחלה בר"ה בתשובה מיראה והגמר ביום הכיפורים בתשובה מאהבה תשובה עילאה דאתחזיא לחפאה על כל עובדוי, וז' ימים שבינתים הוא בתיקון הנגלות במדות ומעשים.

מדבר קדמות להחיד"א

ועתה נראה לי דיש לקיים דבריו דאיברא דכל יום עשרת ימי תשובה מכפר על כל יום שכמותו כל ימי חייו אמנם כל זה תלוי עד יה"כ וביה"כ נגמר כל אלו הכפרות של עשרת ימי תשובה כי ה' ברחמיו ביה"כ מרחם ומכפר בעבור תשובה שעשו בעשרת ימי תשובה דבר יום ביומו מכל ימי חייו אך הענין תלוי עד יום הכפורים: ואנכי הדל כתבתי שם בדברים אחדים דמ"ש הרב ז"ל בלקוטי תורה הוא בשאר הימים אבל בעשרת ימי תשובה שהם כנגד י"ם דבינה כמ"ש הרמ"ק יש כח בהם לכפר על כל השנים שעברו ואין כח לע' שרים וכיוצא לפצו' פה וכבר בעניותי בספר הקטן דברים אחדים כתבתי באלו ההקדמות. ועתה אומר כי עפ"ז יבא לכלל ישוב מאמרם ז"ל בשעה שעקד אברהם אע"ה את יצחק אמר רבש"ע תן לבני עשרת ימי תשובה והביא מאמר זה בספר עיר דוד סימן תקמ"א. וע"פ האמור אפשר שהתפלל אאע"ה בשעת העקידה שהיה בעשרה בתשרי וברוה"ק ידע כי בעון ישראל נדחו תמוז אב אלול וזה הצע"ר שהיה צריך שיהיו עשרת ימי תשובה באלול לכפר בשנה ההיא ונדחה אלול לכן התפלל בעת רצון העקידה שיהיו עשרת ימי תשובה ר"ל שימשך מאור אימא ויועילו לתשובה גם בתשרי לכפר לשעבר.

רמיזי לילה

ואמרו ז"ל בר"ה (יז:) אני ה' קודם שיחטא ואני ה' אחר שיחטא וישוב כי לעולם השם יתברך עוזרו בכל מיני סייעתות וקורא הכל על שמו. וזהו יום הכפורים שאחר ראש השנה שנתנו אז לוחות שניות אחר שיחטא וישוב ונתכפר הכל ועל ידי זה זוכה לשמחה דסוכות דהיינו שלימות הנסתרות שבלב. ונקרא יום הכפורים שבת שבתון דגם זה קדושה קביעא וקיימא כי כפרה זו אחר שיחטא אינו אלא מצד השם יתברך ברוב רחמיו וחסדיו שנותן יד לפושעים וכמו שאמרו (פסחים קיט.) על פסוק וידי אדם וגו' פשוטות לקבל פושעי ישראל בתשובה שהוא בא במחתרת לקבלם. ועל כן לוחות שניות ניתנו

בחשאי שאינו כפי מדת הדין. ואף על פי דוודאי מדת בני אדם גם כן אם יתחרט החוטא נגדו ויבקש ממנו מחילה שימחול ולא יהי' אכזר ומדת הדין אינה מדת אכזריות חס ושלום רק מה שהוא מדת המשפט הראוי. אבל זהו אלו הי' האדם עצמו מתנחם ומתחרט אבל שיבוא המלך הגדול לבקש מהחוטא נגדו שיבוא לבקש מחילתו זה ודאי אינו כמדת בני אדם ולא במדת המשפט. וכל תשובת בע"ת הוא מה שהשם יתברך מעורר לבו לשוב בהרהורי תשובה הנופלים בלב ולולא זה לא הי' ביד האדם לעורר עצמו אחר שכבר נלכד ברשת היצר.

ליקוטי תורה פר' אחרי

כי שמות ההוי"ה מורים על המשכת מאין ליש מהעלם אל הגילוי להיות ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. משא"כ הקב"ה בכבודו ובעצמו לא שייך עליו לומר לא בחי' ממלא כל עלמין ולא בחי' סובב כל עלמין. שאינו בגדר עלמין כלל ושם מקור הסליחה וכפרה נושא עון ועובר על פשע כי לפניו ית' לגבי עצם מהותו כביכול לא שייך שום פגם ועון ופשע כ"א בהמשכות היורדות מאור פניו ית' ע"י כמה צמצומים ומסכים ולבושי' רבים. וזהו מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, לפני הוי' דוקא דהיינו בטרם שנאצלו בחי' המשכת ההויות להוות כל הנמצאים ואזי תטהרו כו ד כשתעלו ותגיעו למדרגה ההיא דהיינו לבחי' צור הנזכר לעיל.

ליקוטי תורה פרשת האזינו

והנה יו"כ נקרא שבת שבתון שהוא השבת של כל שבתות השנה שכל שבתות השנה הם חשובים נגדו כימות החול לגבי שבת שהוא עיקר יום התשובה ובכל השבתות מאיר הארה ממנו בלבד. וביאור הענין זה כי עיקר התשובה הוא ביול רצונו ולאהפכא מחשוכא לנהורא למעלה מהשגת שכלו ואית רצון ואית רצון כו'. וביום כפור מתגלה רצון העליון ממדריגה יותר גבוה ונעלה וזהו לפני ה' תטהרו כלומר למעלה מבחינת הוי' ע"ד מ"ש עד יעבור עמך ה' כו' כנ"ל. ולכן אומרים ביום כפור סלח לנו כי הסליחה היא התגלות הרצון וכמשל אדם שמבקש מחבירו מחילה אפילו אם יודע שלא יעשה לו מאומה אעפ"כ אינו רוצה שיהיה ברוגז עמו.

ליקוטי תורה פרשת אחרי

לכן ביום הכפורים אסור באכילה ושתיה ונעילת הסנדל שהן הכל בחי' הלבשת היש ולהיות בבחי' ביטול ממש אליו ית', ועד"ז הן כל הכריעות והשתחוואות שביום כפור שנופלים על פניהם להיות בבחי' בטול.

קדושת לוי פרשת האזינו

ונראה לתרץ דאיתא בגמרא ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא וכו', אלא ראשון לחשבון עונות. שלכאורה אין לו ביאור כאשר האריכו למעניתם המפרשים הקדמונים. והנראה, כי באמת נכון הדבר שבימים האלו מראש השנה עד יום הכפורים כל איש ואיש בודאי עיניו פקוחות על כל דרכיו לשוב אל ה' איש לפי שכלו יהולל ולפי מדריגתו מפחד ה' ומהדר גאונו בקומו לשפוט הארץ כי קרוב יום ה' ומי יכול להצטדק בדין ומי הגבר אשר לא ירא ואיזהו נפש אשר לא תעונה, כי יבא להיות נשפט לפני שופט כל הארץ על כל מעשיו הלא החרד על דבר ה' יעשה במרום הר שכלו לתקן את אשר עוות והתשובה נקרא תשובה מיראה. ואחר יום הכפורים כשעוסקין במצות סוכה ולולב וד' מינים וצדקה כיד ה' הטובה בנדבה וחובה לעבוד את עבודת ה' בשמחה וטוב לב, אזי התשובה הזאת תשובה מאהבה. וידוע מאמר חכמינו ז"ל שעל ידי תשובה מיראה הזדונות נהפכו לשגגות ועל ידי תשובה מאהבה הזדונות נהפכו לזכיות כאשר איתא שם. והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו הרוצה בתקנות השבים לפניו באמת ובאהבה כאמור ולא תחפיץ במות המת כי אם בשובו מחטאיו וחיה. על כן בחג הזה שאנו באים לחסות בצל שדי על ידי מצות ומעשים טובים מאהבת השם יתברך אז מונה העונות לידע כמה מצות יהיה חילוף העונות, מה שאין כן עד סוכות דהוא מיראה אזי לא ימנה כלל שעדיין הם

שגגות. אמנם בסוכות שאז הוא מאהבת השם אז השם יתברך מונה וסופר העונות כדי שיתהפכו לזכיות ויהיו מליצים טובים על ישראל. וזהו פירוש ראשון, הוא שנקרא החג הזה ראשון כי לו משפט להקרא ראשון על שיש בו מעלות חשבון העונות ואזי הוא משפיע לנו טובה וברכה כאשר רצונו יתברך להשפיע תמיד, כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה כו'.

אגרא דכלה פרשת אחרי

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני י"י תטהרו (ויקרא טז ל). יש להתבונן למה הבטיח הוא ית' רק הטהרה מהחטאים שהם שגגות, הרי גם על זדון ומרד יכפר הטוב וסלח לעמו ביום הקדוש הלזה. וגם יש לדקדק בפל הלשון לטהר אתכם תטהרו. והנראה על פי מה ששמעתי בשם כבוד גאון ישראל הרב הק' מה"ר לוי יצחק מ"כ בק"ק ברדיטשוב זצוק"ל בפסוק (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון, שדרשו רז"ל (תנחומא אמור סי' כ"ב) ראשון לחשבון עונות. ופירש הוא ז"ל דהנה בימי התשובה ישראל עושים תשובה מיראה מיראת הדין, וידוע (יומא פ"ו ע"ב) דעל ידי תשובה מיראה זדונות נעשים כשגגות, ואחר כך בהגיע החג הק' ישראל עושים תשובה מאהבה בעוסקם במצות הש"י באהבה ושמחה רבה, ועל ידי כך נעשים זדונות כזכיות. ואם כן יום א' דחג מיקרי ראשון לחשבון עונות, שמביאים לחשבון כל העונות ומחפשין אחריהם, כדי שיתוספו זכיותיהם כי מהם נעשה זכיות. ובזה יש לפרש בעת ההוא וכו' יבוקש עון בית וכו' (ירמיה נ כ), והבן. ולפי זה יש לפרש בכאן דהכי קאמר כי ביום הזה יכפר עליכם, כפרה היא קינוח והסרה לעונות ויהיה כשגגות, והכוונה מהש"י על התכלית שאחר כך רוצה לטהר אתכם כעצם השמים לטוהר מכל חטאתיכם, גם מהשגגות הנעשים כעת מהעוונות, גם מזה יטהר אתכם ויעשה להם לבושי טהרה כי יהיה זכיות, ואימתי יהיה זה לפני י"י תטהרו, כשתשמחו לפני י"י שבעת ימים, היינו בחג הקדוש זה יהיה תשובה מאהבה. וגם ירצה לפני י"י, כשתקחו הד' מינים אשר מרמזים לשם הנכבד, וגם על הד' מינים לא השליט עליהם שום שר רק הש"י לבדו, אז תטהר"ו מאותן השגגות הנעשים כעת מהזדונות, יתהווה לזכיות לטהרה לכם מלבושי כבוד, והבן.

מראה יחזקאל פרשת אמור

ולקחתם לכם ביום הראשון (ויקרא כג מ) אחז"ל [תנחומא אמור פכ"ב] ראשון לחשבון עונות, הנה צריך להבין טעם למה נצטוינו לישב בסוכה דוקא בעת הזאת, והנ"ל בפשיטות דהנה ביוה"כ הכל עושין תשובה רק התשובה היא מיראה, וידוע מאמרם ז"ל כשעושה תשובה מיראה זדונות נעשים כשגגות, ומצינו כפרה על השוגג אפילו על ש"ד מכפר גלות ומכ"ש על שאר עבירות, ולכך גולין מביתם לסוכה לכפר גם על יתר השגגות, וכמ"ש את חטאת יהודה ולא תמצאנה.

והנה במאמר זה דראשון לחשבון עונות יש כמה פירושים, והנה החילוק שיש בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה שהעושה תשובה מיראה כשימצא איזה אמתלא ותירוץ יניח מלעשות המצוה, משא"כ כשעושה מאהבה שלא ישוב מפני כל אעפ"י שיש לו תירוץ מ"מ יתחזק ויתאמץ שיבוא דבר מצוה על ידו, וכמ"ש במלאכים גבורי כח עושי דברו, וע"כ ביוה"כ שעושים תשובה מיראה כנ"ל וזדונות נעשים כשגגות וצריך הקב"ה למחול על השגגות, וכמ"ש יבוקש את עון ישראל ואיננו לפי שעשו תשובה אבל חטאת יודא לא תמצאנה בעבור שאסלח לאשר אשאיר, יהיה איך שיהיה אין פותחין כלל ספר זכותן של העונות שכבר נמחקו בפעם א' בהרהור תשובה א', אבל בימים שבין יוה"כ לסוכות שעליהם נאמר ראשון לחשבון עונות ואעפ"י שיש פירושים הרבה מ"מ מי שיש בו דעה קלה יוכל למצוא אמתלא ותירוץ להתיר לעצמו לחטוא ח"ו ואעפ"כ אינם חוטאים אדרבא עוסקים במצות, מזה מוכח שעושים תשובה מאהבה וא"כ זדונות נעשים כזכיות וצריך לפתוח ספר העונות ולצרפן לחשבון גדול אל הזכיות, וזהו ראשון לחשבון עונות, ושמעתי כזאת

מהרב הגה"ק המגיד מקאזניטץ זצלל"ה בשינוי לשון קצת, [הענין מבואר גם בספר קדושת לוי].

אמת ואמונה (קוצק) אות תמו

'בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר', כי השם יתברך מכפר לו אפילו בלתי תשובתו, בכדי שאם ירצה האדם אחר יום הכפורים לשוב להשם יתברך יהיה ביכולתו לשוב בנקל ע"י שהעביר הי"ת מעליו מלבושיו הצואים עוונות ופשעים, מה שאין כן אם לא יתכפר בלא תשובה, יוקשה לו לשוב ע"י שיש לו עדיין כל העבירות משנה העברה, ועבירה גוררת עבירה.

שם משמואל עריוכ"פ תר"פ

ענין עש"ת ויוהכ"פ, הנה אמרו ז"ל העושה עבירה מלפפתו ומוליכתו לגיהנם, פירוש שנעשית דבוקה בו עד שנעשה ח"ו היא והוא כדבר אחד, ומאחר שהעבירה מקומה בפסולת הבריאה שהיא הגיהנם, ומעצמה נמשכת שמה, כמו טבע דומם שנמשך מעצמו למטה, ואש למעלה למקום שורשם, כן היא העבירה לגיהנם, ועיין זוה"ק פ' וירא ופ' ויצא, וממילא זה שנעשה היא והוא דבר אחד נמשך עמה.

אך ע"י תשובה אעפ"י שעדיין איננה כ"כ מעומקא דליבא, מ"מ עכ"פ נעשה פירוד בין הדבקים, ואיננה עוד דבוקה בו כנ"ל אלא כעין מכסה בלבד, כענין שכתוב (ירמי' ג' כ"ה) ותכסנו כלימתנו, והטעם שעכ"פ מועילה לזה תשובה כזו, כבר הגדנו באשר תעלומות לב אינו יודע אלא הקב"ה לבדו, ומלאך המשחית שנברא מהעבירה, אינו יודע רק מה שבגלוי, וע"כ תשובה בגלוי אף שאיננה כ"כ מעומקא דליבא, מסירה את מלאך המשחית זה למעלה, כענין שכתוב ה' העביר חטאתך לא תמות, כפירוש הזוה"ק שהעביר את המקטרג מלעמוד לפניו, וכמו למעלה כן למטה, ועכ"פ מסלקת את החיבור שבין העבירה להאדם, אף שעדיין איננה מסתלקת לגמרי בעוד שמרגשת שעדיין איננו נרצה למעלה אבל עכ"פ אין בכחה עוד להיות עומדת ומקטרגת למעלה, וכן למטה להעשות היא והוא דבר אחד, כי נפש ישראל בעצם טהורה היא, ואין לה דיבוק עצמיי לכחות חיצונים, אלא באמצעות עבירה ממשית, וע"כ כשמסתלקת עצם העבירה נפסק הדיבוק.

[ובזה יתפרשו דברי התנחומא נצבים, שתשובה אינה מועלת אלא לישראל ולא לאו"ה, וכבר תמהו כל המפרשים, הלוא גם לדור המבול הרתיק עליהם ע"י נח לתשובה, ומפורש באנשי נינוה וירא ה' את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וגו' ותשובה קדמה לעולם, אך להנ"ל י"ל דודאי תשובה שהיא מעומקא דליבא, לית דין ולית דיין שמועילה אף לאומ"ה, אבל תשובה שאיננה כ"כ מעומקא דליבא כנ"ל מועילה רק לישראל, ומשום שנפש ישראל בעצם טהורה היא, אבל נפשות אומ"ה שמגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה, אין כחות החיצונים מסתלקים מהם כ"כ בנקל, אלא בתשובה גמורה מעומקא דליבא שנעשה כתרים בפניהם, אבל כל עוד שאין כאן דברים המבדילים, נשארים דבוקים, באשר הם בעצם הם והם אחד]

אך כ"ז הוא בעשי"ת, אבל ביוהכ"פ שכיפור הוא מלשון קינוח, כפירש"י היינו אחר שאין עוד החטא דבוק בעצם, אלא כעין מכסה, שוב יוהכ"פ עושה קנוח והסרה לגמרי, וע"כ אפי' לרבנן דאין יוהכ"פ מכפר בלי תשובה, היינו בלי תשובה כלל אלא שעומד במרדו, אבל כשעשה תשובה אעפ"י שאיננו כ"כ מעומקא דליבא, שוב יוהכ"פ מכפר לגמרי.

ולפי האמור יובנו דברי המדרש תולדות (פס"ה ט"ו) ר' לוי אמר משל לקווץ וקרח שהיו עומדים על שפת הגורן ועלה המוץ בקווץ נסתבך בשערו, עלה המוץ בקרח ונתן ידו על ראשו והעבירו כך עשו הרשע מתלכלך בעוונות כל ימות השנה ואין לו במה יכפר אבל יעקב מתלכלך בעוונות כל ימות השנה ובא יוהכ"פ ויש לו במה יכפר שנא' כי ביום הזה יכפר, ובודאי לא מיירי בלי תשובה כלל שאפי' לישראל אינו מכפר בלי תשובה לרבנן, אלא ודאי מיירי בתשובה, והרי תשובה מועילה לכל וכנ"ל באנשי נינוה.

אך לפי דברינו הנ"ל י"ל דמירי בתשובה שאיננה כ"כ מעומקא דליבא, שמועילה לישראל להפריד מהם דיבוק כחות החיצונים הנעשים מהעבירות, ובא יוהכ"פ ומקנח את הכל, אבל לא כן עשו אף שעשה תשובה, אם איננה מעומקא דליבא, אין בכחה להסיר הדיבוק, ושוב א"א ליוהכ"פ לקנח, וזה שמשלו את עשו לקוץ שהמוץ נסתבך בשערו, ואיננו יכול להעבירו, אבל ישראל נמשלו לקרח, שאין המוץ נשאר דבוק בו, ע"כ יוהכ"פ מקנח ומסיר לגמרי, כמו שנותן ידו ומעבירו.

מראה יחזקאל פרשת כי תבא

ביואל [ב יא] וה' נתן קולו לפני חילו כו' [כי רב מאוד מחנהו] איתא במדרש זה ראש השנה, כי רב מאוד מחנהו כו' אלו ישראל, כי עצום עושי דברו שמעצים כחן של בעלי התשובה כי גדול כו' ה' ונורא זה יה"כ מי יכילנו ג' ספרים נפתחים כו', ולבאר זה נקדים מ"ש המפרשים [טור ריש הל' ר"ה בשם מדרש] דג' זמנים יש לסליחת עון, בערב ראש השנה נמחל שליש ובעשרת ימי תשובה השליש וביום הכפורים השליש, וצריך להבין האיך אפשר דערב ראש השנה יהיה כמו יום הכפורים ובאמת בתורה לא כתיב רק כי ביום הזה יכפר, והענין הוא דהתורה דברה עם צדיקים כמו דור המדבר, אבל אנו מלאי עון צריכין זמן רב להתעשת מקודם על כל פרטי העונות.

וזה"ש בטור משל למלך שסרחה עליו מדינה כשהגיע עשר פרסאות יצאו נגדו כו' והיינו השליש שמוחלין בער"ה, וכ"כ בס' ד"א, ועל כן תקנו לנו תקיעת שופר מר"ח אלול להתעשת ולחזור בתשובה כמ"ש במדרש עה"פ (משלי י ה) אוגר בקיץ בן משכיל, שמי שהוא משכיל מתחיל לשוב מקודם אבל נרדם בקציר בן מביש, מי שהוא כסיל מתעבר ובוטח אפילו בקציר כי יבוא על שכרו דהיינו כשמגיעין ימי הנוראים שספרי חיים ומתים נפתחין לפניו וחרב מונחת על צווארו אעפי"כ הוא נרדם, וע"כ השי"ת מעורר ישנים בתק"ש אותן שישנים כל השנה ומשיח אלמים להתוודות לפניו, נקדמה פניו בתודה כמו אכפרה פניו דכוונתו על פנים של זעם, ועל זה אמר נקדם לכפר פניו ע"י תודה דהיינו ווידוי כי מכסה פשעיו לא יצליח, ואח"כ בזמירות ע"י תקיעת שופר נריעה לו יומתקו הדינים, וקין נענש על שאיחר קרבנו לכך לא שעה אל מנחתו.

וזה"ש וה' נתן קולו דהיינו תקיעת שופר לפני חיל"ו גמטרי' ד"ן זה ר"ה שמתחילין לתקוע, וטעם הדבר שלא די ביה"כ כי רב מאוד מחנהו שיש הרבה כתות וצריכין זמן רב לעסוק בתשובה ולבם אטום מלעורר בעצמם ע"כ צוה לתק"ש כי עצום עושי דברו לעצם כחן של בעלי תשובה שיתחילו מקודם ולא ימתינו ליום הכפורים, כי גדול כו' ה' ונורא זה יה"כ שהממתין על יה"כ הוא בפחד ומורא גדול מי יודע אם יזכה לעשות תשובה כי ג' ספרים נפתחין ורשעים נידונין לאלתר כו', וזה"ש מי יכילנו ג' ספרים נפתחין.

ומעתה נחפשה דרכינו ונחקורה מאיזה כת אנחנו הלא לא היה לנו עדיין שום התעוררות לתשובה אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה ואמרו במדרש אחי יוסף לא יכלו לעמוד בתוכחתו של יוסף, בלעם לא יכול לעמוד בתוכחתו של אתונו, כשיבא הקב"ה ויתווכח עאכו"כ. וכתב בספר יערות דבש [ח"א דרוש ו] ענין כפל הלשון והדמיונות, דצריך להבין למה לן ב' דינים מה שדנין האדם האחד בר"ה והב' לאחר מיתה, והתירוץ לזה הוא שכל מה שהש"ת מעניש האדם בעוה"ז אינו בתורת עונש על עונותיו רק להשיבו בתשובה כמ"ש וידעת כו' כי כאשר כאשר ייסר איש בנו כו' להטיבך באחריתך שיקח מוסר להשכיל להטיב, והדין השני שלאחר מיתה אז עונשין אותו על העבר מה שעשה בחייו ולא לקח מוסר כמ"ש שלמה המע"ה (משלי ה יא) ונהמת באחריתך כו', רק שהיצה"ר מסמא את העינים וכשמענישין אותו מטהו לומר שהוא מקרה או שאינו עבירה, וע"ז יש סתירה מאחי יוסף שהיו סבורין ג"כ שאינו עבירה ואח"כ כשנתווכח עמהם לא יכלו לענותו, ובלעם היה סובר שהאתון עושה כן במקרה ואח"כ כשנתווכחה עמו ואמרה לו ההסכן הסכנתי כו' שהיה לו להרגיש בהשינוי שאינו דרך מקרה, וזה"ש או לנו מיום הדין

שיהיה לאחר מיתה ואין לומר אמתלא שהיה בבלי דעת ע"ז אמר אוי לנו מיום התוכחה שכבר הוכיחו השי"ת בעודו בחיים ליתן לב לשוב, ואין לומר שטעה שאינו עבירה ע"ז מביא ראיה מאחי יוסף ואין לומר שהיה סובר שהוא דרך מקרה ע"ז מביא ראיה מבלעם.

הנה כי כן מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו כל השינויים הם בהשגחה פרטיית והכל נוגע לישראל כמ"ש משל לסופר שנכנם ורצועה בידו מי דואג מי שדרכו להלקות, שה פזורה ישראל אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים מאחר שזכינו ליום הדין הזה כמ"ש אשרי שומרי משפט שממתינין על יום הדין לפתוח שערי תשובה נעמוד ונבקש על לפשינו וכמ"ש במדרש אמר הקב"ה אם תשפרו מעשיכם אני נעשה לכם כשופר שמכנים בזו כו' כך אני עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, לרחם עלינו שנת גאולה וישועה על גאולתינו ופדות נפשינו ובא לציון גואל ב"ב אוכי"ר.

שם משמואל עיו"כ תרע"ד

נראה דר"ה באשר נקרא ראש הוא תיקון השכל שמשכנו בראש, ועשי"ת הם השתפכות הנפש, תיקון הנפש, ומזה נעשים הכפרות שהן תיקון הנפש כמ"ש מהר"ל בנתיב הבטחון, ובסעודה של עיוה"כ הוא תיקון הגוף, ונשלמו כל שלשה חלקי האדם גוף ונפש ושכל קודם יוה"כ, למען נבוא ליום הכפורים נקיים כמלה"ש, שאז היא תכלית הטהרה וכפרה בשלשה אלה, וכולם נרמזים בפסוק זה, כי ביום הזה יכפר עליכם, לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ה' תטהרו, הרי הזכיר שלשה ענינים לעומת שלשה אלה.

עשי"ת, הם נגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, ובאשר תשובה נבראה קודם שנברא העולם ע"כ כשישראל זוכין ומתדבקין בתשובה, זוכין לשורש של עשרה מאמרות קודם שבאו לכלל מאמר, והנה כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה הגיד ההפרש בין מאמר לדיבור, שדיבור הוא חיבור המדבר להנדבר, ומאמר הוא נפרד, שמאמר יכול להיות אפי' בלי כוונה להשמיע להשומע זה, אלא שהשומע שומע ממילא, וזה ההפרש בין עשרה מאמרות לעשרת הדברות, שבריאת העולם היתה ע"י צמצום דאל"ה הי' בטל במציאות, וע"כ נברא במאמר שהוא נפרד, אבל עשרת הדיברות הם החיבור שבין ישראל לאביהן שבשמים, והנה ישראל במדבר ששבו בכל לב מחטא העגל זכו בעשרה ימים אלו יום אחר יום, עומק אחר עומק, לשורש של העשרה מאמרות טרם נפרדו, וזה בחי' דיבור, ע"כ זכו ביוה"כ ללוחות האחרונים.

והנה שני מאמרות הראשונים הם, בראשית [דבראשית נמי מאמר הוא כבש"ס ר"ה (ל"ב.)] יהי אור, ולנגדם שני ימים טובים של ר"ה, והם כחד יומא אריכתא מפני שלשון אמירה לא נזכרה בשניהם רק פעם אחת, ואז ישראל זוכין לשורש מאמרות אלו, וזה שבמדרש אורי בר"ה, וזוכין בתשובתם לכל שרשי המאמרות, יום אחר יום עד שמאמר התשיעי נעשה אדם, והעשירי הנה נתתי לכם וגו' שהוא הכח במזונות להזין את האדם, וידועין דברי הרב שניתן במזונות כח גבוה מאד יותר מהאדם כי הוא נותן כח באדם, וזה הכח ניתן במאמר זה ועיין רמב"ן שם.

ולפי האמור יובן ענין תענית יוה"כ, כי ישראל זוכין ביוה"כ לשורש מאמר זה טרם ניתן בהמזונות, ע"כ הם נזונים מעצם הכת והחיות בלי לבוש שהוא חומר וגוף המזונות.

והנה בעיוה"כ זוכין לשורש מאמר נעשה אדם, וידוע דאדם הוא המחבר עליונים ותחתונים ובאדם כלול הכל והוא המחבר הכל, ומספרו מ"ה והוא ידוע במקובלים, וע"כ שורש מאמר זה הוא עצם כח החיבור, וע"כ איתא בספרים בעיוה"כ מתקנין כל האכילות שמכל השנה, וגם מצרפין כל התפלות מכל השנה, אם יש בכולן כדי לצרף תפילה אחת באמצעות אותה תפילה נתעלו כולם, והוא מטעם הנ"ל שאז זמן עצם כח החיבור, ע"כ נעשה מכל השנה ענין אחד.

דרך המלך

נחזור לענינינו. התשובה שהאיש ישראל שב. לא תהי' על חטא זה וזה בלבד כי זאת היא בחי' חציף עלי מאן

דמפרש חטאי כנ"ל, רק שישוב על העזיבה שלו ועל החשבות בכלל אשר בסיבתה פגם בזה וזה. אנו מבקשים מד' השיבנו. וד' אומר שובה אלי. והאמת הוא ששניהם צדקו. העיקר לא חרטה על דבר זה וזה בלבד רק לשוב בכל עצמותנו לד'. רוצים אנו להיות יהודים מעתה קרובים אל ד'. אבל א"א לנו בעצמנו זאת רק שד' יעזור לנו כשנתחיל אנחנו לשוב. וצועקים א־לי א־לי למה עזבתני מעת חורבן ביהמ"ק.

גם בכל השנה האיש ישראל שב, אבל אז האיש בעולם של עובדות ופעולות שקוע ורק כל פעולה פגם וחטא לעצמו מרגיש שעשה ועליהם שב, משא"כ בבוא ר"ה שד' יבא במשפט על כל נעלם. על הנעלם דייקא. לא על המעשים הנגלים לבד רק גם על עצם נפשו. וכמו שמשמע מגמ' ר"ה שאנו אומרים אדם נידון בר"ה. והפסוק ותפקדנו לבקרים ולרגעים תבחננו שמשמע שהדין בכל יום ורגע. רק עיוני בעלמא הוא וכפרש"י שם בודק במעשיו. כנ"ל. בכל השנה רק במעשיו בודקים וגם האיש רק על מעשיו הפרטיים שב, משא"כ בר"ה הדין על האדם בעצמו. ואז עצם האיש נתגלה גם לו לעצמו ובקרבו. ורואה ומרגיש את עזיבתו וחשכתו. לא את מעשה גרוע זה וזה בלבד רואה. רק את עצמו כי נעזב הוא ושב כולו לד'.

וזה שאיתא בת"ז בהקדמה שדינא דר"ה מנהר דינור וביה טובלין נשמתין מזוהמתן. לא דין של כעם ח"ו הוא רק טהרה. ולא כיבום של כתם זה ופגם זה בלבד. רק ביה טובלין נשמתין כל הנשמה ביה טובלין. וגם ע"פ פשוט כנ"ל עצמותו נתגלה לו. בכל השנה רק מעשים פרטיים ראה ועתה רואה את עצמו נעזב. לא בעניני הנפש בלבד רק גם בעניני גופו, כ"כ נעזב ומושלך הוא ח"ו עד שצר לו בגופו ונשמתו ח"ו בחי' ואנכי הסתר אסתיר וכו' ומצאוהו וכו' ח"ו, ובוכה מקירות לבו איפה אני ולמה כ"כ נתתי א"ע לרדת שחת בכל השנה. ומגודל התמרמרותו משתוקק להתקרב ולרוץ לד' נלכה נרדפה בכל לבו ונפשו. ומגודל מרירות ותשוקה יכול לבוא להתקרבות זו שיהיה בחי' רזי תורה. שכ"כ יתקרב לקדושה. עד שלא יוכל הפה לדבר. בחי' קול דק"ש.

עירין קדישין לשבת תשובה

שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך. ואיתא גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. והענין הוא כי איתא בגמרא ובו תדבק והאיך אפשר לידבק בהקב"ה והלא אש אוכלה הוא אלא הדבק במדותיו מה הוא רחום כו'. ובאמת איך שייך מדות לגבי השם יתברך הלא הוא יתברך הוא גבוה למעלה מכל המדות. אך אני אומר כמו שהשם יתברך מתלבש ומצמצם עצמו כביכול בהמדות בשביל ישראל. היינו בחסד להטיב להשפיע לעולם הטוב. ובגבורה להרע חם ושלום לעושה רע. וכן במדת הרחמים. כמו כן צריך אדם לעבוד לה' וכל המידות בחסד לראות שיהיה לו אהבת ה'. וכן במדת היראה לירא מהשם יתברך. ומה שהקשה והלא אש אוכלה הוא היינו כי כתוב (בראשית א) בראשית ברא אלהים וגו' בבחי' דין דינא דמלכותא דינא. אך השם יתברך רוצה שיכירו מלכותו שיתוף מדת הרחמים כדכתיב (שם ב) ביום ברוא וגו' כי רצון השי"ת היה לברוא העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים שיתף מדת הרחמים כדכתיב ביום ברוא ה' אלהים ארץ ושמים ומלכותו בכל משלה, וזהו (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה כי שיתף מדת הרחמים. ע"כ באם האדם ח"ו פוגם בהמדות ועושה רק הבלי עוה"ז והגשמיות אז הוא בבחינה אחוריים כי כשהאדם עובד לה' בהמדות ורואה איך שבכל הדברים יש בו חיות השם יתברך וכל עשייתו הוא הכל לה', אז הוא בבחינת ישא ה' פניו אליך בבחי' פנים בפנים כמו שהיה בימי משה רבינו עליו השלום כדכתיב (דברים ה) פנים בפנים דיבר ה' עמכם, אבל כשאדם עושה רק הגשמיות אז נעשה בבחי' (שם לא) אנכי הסתר אסתיר. היינו כי כתוב ומלכותו בכל משלה ואתה מחיה את כולם כי בכל דבר מוסתר חיות ה' שבזה מתקיים העולם, וע"י שהוא עושה הגשמי לבד ואינו מסתכל בחיות ה' שיש בכל דבר ומסתיר החיות כמו כן נעשה בבחי' ואנכי אסתיר, וזה ענין צדיקים רשעים בינונים כי צדיק נקרא שעובד בכל המדות לה' ורשע נקרא שאין מאמין בה' כלל ואין מאמין בהשגחה כלל, ובינוני אע"פ שעושה הרע אעפ"כ הוא מאמין בה' שבכל דבר יש בו

חיות ה'. וע"כ צדיקים נכתבים לאלתר לחיים כי המה נאחזים בעץ החיים. ורשעים המה להיפך לאלתר כי מחמת שאין מאמין בה' כלל ע"כ א"א להיות להם תיקון. אבל הבינוני אף על פי שעשה פגם ועם המדות אי אפשר לו לעבוד לה' כי פגם בהמדות. אך מחמת שלבו נשבר ועל ידי אמונה שיש לו ע"י זה תלוי ועומד עד עשי"ת וע"י התשובה אז לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה כי זבחי אלהים רוח נשברה וע"ז נתקן. כי ע"י אמונה שיש לו אפשר לו לתקן ע"י התשובה ונתכפר.

וזהו שובה ישראל כי כשלת בעונך. אף על פי שעשה עון ופגם אך מחמת שלבו נשבר ועושה תשובה ע"ז יכול להתכפר, וזה גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד כי נשמות ישראל נחצבות מתחת כסא כבודו יתברך. וגם השי"ת חותר חתירה מתחת כסא כבודו יתברך לעשות תשובה וע"כ על ידי התשובה הוא בא להשורש שנחצב משם. וזה שמגעת עד כסא הכבוד, וזה ענין שאיתא במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד כי יש בחי' קרבן לה' בחי' זבחי אלהים. היינו הצדיקים שנתקרבו בכל מדה ומדה לה' זה נקרא בחינת קרבן לה'. אבל הבעל תשובה ע"י תשובתו בא להשורש לבחינת כסא כבוד למעלה מהמדות, וזה במקום שבע"ת וכו' וע"כ הבינוני ע"י אמונתו לבו נשבר ויכול לעשות תשובה לבוא למעלה מהמדות, כי יש תשובה תתאה ותשובה עילאה ויוה"כ נקרא תשובה עילאה שהשי"ת מקרב נשמות וע"י שעושה תשובה בעשי"ת על ידי כן כשבא יוה"כ הוא בא לתשובה עילאה זהו ענין ראש השנה יוה"כ ועשרת ימי תשובה. ואחר יום כפור על ידי התשובה נעשה לו התחדשות המוחין לעבוד לה' בכל מדה ומדה.